

Fem Cultura

Pla de Drets Culturals
de Barcelona

Ajuntament
de Barcelona

ÍNDEX

A. Introducció i context	04
B. El marc internacional dels drets culturals, Agenda 2030 i la seva aplicació a les ciutats	07
C. Escolta activa: diagnosi	12
D. Objectius, principis i vectors del pla	16
E. Mesures i línies d'acció	20
F. “Aquí es fa cultura”: comuniquem els drets culturals	50
G. Mapa d'àrees i àmbits municipals	53
H. Seguiment i avaluació	57
I. Calendari i pressupost	59

PRESENTACIÓ

Barcelona s'afegeix al debat internacional sobre els **drets culturals** amb un pla de ciutat específic i pioner, que **lidera l'aterratge municipalista d'aquesta estratègia global**. Aquest pla incorpora un marc de reflexió polític ambiciós i un seguit de mesures de govern i accions innovadores, vinculants i operatives. El pla busca obrir camí cap a un reconeixement formal dels drets culturals a escala internacional des de la pràctica municipalista, amb voluntat de crear discurs i fomentar l'aparició d'iniciatives similars.

Avui més que mai, cal que la ciutat de Barcelona es doti d'una política cultural fonamentada en els drets culturals i que tingui **l'accés, les pràctiques culturals, la innovació, la governança democràtica, el reconeixement de la diversitat, la creativitat, la producció cultural i l'enfortiment comunitari amb la ciutadania i els agents sectorials** com a consideracions centrals de la seva implementació.

La implementació del pla s'haurà de dur a terme des d'un escenari de crisi sanitària global que està afectant molts espais de la nostra vida social, cultural i econòmica. Des de la perspectiva cultural, aquesta crisi ha obert **ferides greus en àmbits sectorials que fins ara mostraven una solvència consolidada i ha agreujat alguns dels mals endèmics en els contextos més fràgils**, sobre els quals s'han anat acumulant dificultats i problemàtiques diverses.

El Pla de drets culturals es vol desplegar a través de **nou mesures de govern vinculades a diferents àmbits i una estratègia de comunicació específica**. Així mateix, el document té una triple mirada imprescindible en un context com l'actual: d'una banda, tenint en compte els efectes immediats de l'impacte de la covid-19 en la cultura; de l'altra, abordant els **reptes estructurals més rellevants que afronta el teixit cultural i, finalment, fomentant el paper de la ciutadania des de la perspectiva de l'accés i la participació en la vida cultural**.

Es presenta, doncs, un nou pla de polítiques públiques per **reconèixer i eixamplar els drets culturals i garantir-ne l'aplicació com a element fonamental de la vida democràtica a Barcelona**.

A. INTRODUCCIÓ I CONTEXT

Pla de drets culturals de Barcelona

Innovació i polítiques culturals per al segle XXI

Al segle XXI, tot projecte col·lectiu basat en els drets i les llibertats de les persones que habiten una ciutat ha de situar els temes culturals en el centre del debat. Les **capacitats culturals són fonamentals per a la vida democràtica**: l'expressió, el debat informat, l'autonomia, la perspectiva crítica, la confiança, l'emprenedoria, l'experimentació, el coneixement i la diversitat són aspectes rellevants que estan estretament lligats a les possibilitats reals de progrés individual i col·lectiu.

Si durant el **segle XX el dret a la salut i l'educació van ser les polítiques clau per contribuir a la igualtat de les persones i la democratització social, al segle XXI les polítiques culturals són també centrals per seguir aprofundint en aquesta democratització, reduint les desigualtats i ampliant els drets i les oportunitats de la ciutadania**. En efecte, si la cultura sempre ha estat central per donar sentit al que fem i per seguir preguntant-nos cap on anem, avui dia la necessitat d'incorporar amb més determinació les pràctiques artístiques en el sistema educatiu, la creixent importància del coneixement en les dinàmiques d'innovació, o la connexió entre els avenços científics i la vida cultural en les seves diverses manifestacions, s'afegeixen com a elements fonamentals per afavorir més equitat i igualtat d'oportunitats en la societat actual. **Els vincles entre cultura i educació, cultura i tecnologia, cultura i innovació i cultura i ciència són avui nous camps estratègics que cal impulsar des de la política cultural de Barcelona per aprofundir en la seva vida democràtica**.

La cultura a Barcelona

La cultura és un dels principals actius de la ciutat de Barcelona. No es pot entendre la nostra ciutat sense posar en relleu el **paper que les expressions culturals tenen en el seu present institucional, econòmic i social**. A més, la cultura a Barcelona ha estat històricament associada a la lluita per les llibertats i la democràcia, la defensa de la llengua, i ha estat impulsada des de totes les instàncies de la societat civil.

Actualment, el fet que la cultura representi un àmbit fonamental per a la ciutat de Barcelona obliga a encarar les polítiques culturals des d'una doble perspectiva. D'una banda, cal reconèixer i **enfortir el teixit productiu cultural [1]** tenint en compte el seu paper com a motor d'innovació social i econòmica, i, de l'altra, és necessari reforçar el paper de la cultura com una eina essencial per **afavorir la participació, la diversitat i la cohesió social**.

La cultura en pandèmia

L'any 2020 ha estat marcat per la **pandèmia del coronavirus** que ha tingut un impacte molt destacat en totes les esferes de la vida. Aquest impacte ha tingut també una dimensió cultural molt significativa.

D'una banda, la pandèmia ha fet evident que la participació en la vida cultural és una necessitat per tots els segments de la població d'una ciutat; en els difícils dies de confinament, des de casa, la ciutadania ha protagonitzat moments de creació, solidaritat i compromís col·lectius, i també s'ha abocat més que mai a tenir a prop, conèixer i créixer amb les expressions culturals necessàries per

← 1

"El sector cultural va generar el 2018 un valor afegit brut de més de 2.728 milions d'euros, que suposa el 3,6% del total de VAB de l'economia de Barcelona".

Fonts: Observatori de Dades Culturals de Barcelona - Gabinet Tècnic de l'Institut de Cultura

entendre la situació que vivim. En aquest context, **el sector cultural ha fet un pas endavant amb una generositat sense precedents, amb noves iniciatives fruit de la reflexió immediata sobre la pandèmia, el seu impacte social i la constatació del seu paper fonamental com a espai de trobada i socialització.**

D'altra banda, tanmateix, la pandèmia també ha evidenciat la precarietat de molts treballadors i treballadores culturals, mancats de mecanismes de protecció suficients, i ha provocat una gran incertesa sobre el futur de molts projectes públics i privats.

En aquest context, l'Ajuntament de Barcelona ha dut a terme tres **plans de xoc dotats amb un pressupost global de 9,5 milions d'euros** per donar suport als sectors culturals a curt termini però també entomant alguns dels reptes estructurals que arrosseguen i, a la vegada, facilitar l'accés de la ciutadania a la vida cultural. El primer paquet de mesures es va posar en marxa el 18 de març de 2020, immediatament després de l'esclat de la pandèmia; el segon, el 15 de maig i, a l'octubre del 2020, es va impulsar un tercer paquet amb vuit mesures de suport al teixit cultural, educatiu, científic i comunitari.

Algunes de les accions realitzades han estat mantenir la programació adaptant-la a les limitacions de cada moment, articular un sistema de beques per a la creació artística i innovació en la seva vinculació amb l'àmbit educatiu, comunitari i científic, convocar subvencions extraordinàries, coproduir el projecte Sala Barcelona, o articular un sistema de compra a llibreries de proximitat, entre d'altres.

Tot i trobar-nos encara en fase de sortida de la pandèmia, ja es pot constatar que aquesta ha tingut una enorme rellevància en el conjunt dels sectors culturals de manera molt transversal i que, pel que fa a la ciutadania, ha impactat amb més incidència en els drets culturals dels col·lectius amb menys recursos. Cal, per tant, plantejar un **pla d'acció executiu que combini la reactivació dels sectors culturals i la lluita contra les desigualtats en el conjunt de la població per a l'exercici ple dels drets culturals.**

Aquestes són les raons que porten el Govern municipal de Barcelona, a través de la **Sisena Tinència d'Alcaldia**, a l'impuls d'un pla que ajudi a definir, des de la perspectiva dels drets culturals, el conjunt de prioritats en les polítiques culturals de la ciutat. Aquest pla es desplegarà al llarg del mandat vigent a través de diferents mesures, accions i estratègies, algunes d'encetades i d'altres en via d'iniciar-se, per disposar de més i millors eines polítiques que donin resposta a diverses qüestions relacionades amb el paper de la cultura en la vida democràtica de la ciutat.

B. EL MARC
INTERNACIONAL
DELS DRETS
CULTURALS,
AGENDA 2030
I LA SEVA
APLICACIÓ A
LES CIUTATS

Pla de drets culturals de Barcelona

Marc internacional dels drets culturals

La vida democràtica té com a fonament els drets humans. El marc dels drets humans parteix d'una consideració important: **afirmen la plena i igual dignitat de totes les persones**. A més, el marc dels drets humans estableix la responsabilitat tant de les institucions com del conjunt de persones que conviuen en una societat de respectar aquesta dignitat i de prendre mesures per tal que es pugui desenvolupar en tota la seva plenitud.

Des de la Declaració Universal dels Drets Humans adoptada l'any 1948, els principals documents del dret internacional en matèria de drets humans han fet referència a la cultura. **El dret de tota persona a participar lliurement en la vida cultural** queda reflectit tant en aquella declaració com en el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals (1966), així com en altres documents com ara la Convenció sobre els Drets de l'Infant (1989). L'afirmació d'aquest dret s'ha traslladat posteriorment, amb modulacions diverses, a nombrosos documents jurídics en altres àmbits territorials, com ara la Constitució espanyola del 1978 o l'Estatut de Catalunya del 2006.

D'acord amb **els principis d'indivisibilitat i interdependència dels drets humans**, el dret de participar en la vida cultural no es pot separar de la resta de drets humans. D'aquesta manera, cal entendre que la llibertat de consciència, expressió, associació i participació en la vida ciutadana, o bé el dret a l'educació, contribueixen a la participació en la vida cultural i formen part dels drets culturals en sentit ampli.

Així mateix, els principis bàsics del conjunt de drets humans, com ara la universalitat, la igualtat o la no-discriminació, s'apliquen en els drets culturals. Això vol dir que tota persona ha de poder exercir els seus drets culturals i que cal adoptar mesures actives quan es constaten clares **desigualtats** entre les persones que habiten un territori o quan es detecten **obstacles** a l'hora de fer-los efectius. També implica que, per bé que hi pugui haver drets aplicables a determinats col·lectius de manera específica, tothom és subjecte dels drets culturals.

La traducció dels drets culturals a la pràctica ha estat històricament difícil, en part perquè en alguns períodes han estat considerats un àmbit secundari dels drets humans i en part per la mateixa complexitat i amplitud de les matèries que hi tenen relació. Amb tot, en els últims 15 anys diverses iniciatives han contribuït a concretar els drets culturals i la manera de portar-los a la pràctica. Entre d'altres, es poden esmentar la Declaració de Friburg sobre els Drets Culturals (2007), l'Observació General 21 sobre el dret a participar en la vida cultural (Comitè de Drets Econòmics, Socials i Culturals de l'ONU, 2009), l'Agenda 21 de la cultura (2004), el document *Cultura 21 Accions* (2015) i la Carta de Roma sobre el dret a participar lliurement i plenament en la Vida Cultural (2020) promoguts per l'organització mundial de Ciutats i Governos Locals Units (CGLU); i els successius informes elaborats des del 2010 per la relatora especial de l'ONU sobre els Drets Culturals.

Aquest marc permet definir avui **diversos àmbits** específics que donen substància a la noció de drets culturals, que formen el marc de **referència internacional sobre aquest tema**:

- **Identitats i comunitats culturals**, que inclou el dret de triar lliurement la identitat cultural i que aquesta sigui respectada; la llibertat de triar identificar-se o no amb una o diverses comunitats culturals, sense con-

sideració de fronteres, i de modificar aquesta tria; i el dret d'accedir al patrimoni cultural propi i d'altres persones.

- **Diversitat**, que implica conèixer la diversitat de formes expressives i d'elements del patrimoni que poden ser significatives per al conjunt de persones que conviuen en un territori, fet que comporta deures de protecció i de promoció per part de l'Administració, i alhora reconèixer que hi ha persones i col·lectius que han de ser objecte d'una consideració especial, per exemple, les dones, els infants, les persones grans, les persones amb diversitat funcional, les minories de qualsevol tipus, les persones migrants o les persones que viuen en la pobresa. Cal explicitar que l'àmbit internacional dels drets culturals, com ha explicat l'actual relatora especial sobre Drets Culturals, no comporta apostar pel relativisme cultural ni debilitar el principi d'universalitat que s'aplica al conjunt dels drets humans: cap argument cultural (per exemple, la defensa de les tradicions o els costums, ni el dret de conservar el patrimoni o d'expressar-se lliurement) no es pot fer servir per justificar vulneracions dels drets humans de cap tipus (discriminacions de la dona o de qualsevol persona, censura, etc.); de fet, és ben bé el contrari: només el ple respecte dels drets humans crea un marc adequat per a la diversitat cultural i contribueix a garantir-la.
- **Expressió i creació**, que inclou la llibertat d'expressar-se i de crear, d'exercir les pràctiques culturals, de desenvolupar i compartir coneixements i expressions culturals; i el dret a la protecció dels interessos morals i materials derivats de les obres i expressions creades. Entre les mesures que es poden adoptar en aquest àmbit hi ha l'existència d'equipaments, programes i altres iniciatives que facilitin l'accés i la participació igualitària de tota persona a les activitats culturals de tot tipus; i l'anàlisi de les desigualtats i els obstacles que hi puguin haver en aquest sentit, a través d'estudis, estadístiques i altres instruments.
- **Educació i formació**, que inclou el dret a rebre una educació i formació que contribueixin al lliure i ple desenvolupament de la identitat cultural, mitjançant la millora de l'accés i de la participació en la cultura a les escoles i els centres d'educació formal i informal, la promoció de l'educació artística i de les capacitats creatives i tecnològiques. Al segle XXI, l'ampliació de les oportunitats d'expressió, l'accés als coneixements i les capacitats culturals (autonomia, confiança, emprenedoria, experimentació) estan estretament lligades a l'enfortiment de la vida democràtica de la comunitat i de la capacitat d'intervenir-hi de cadascun dels ciutadans que la componen.
- **Informació i comunicació**, que inclou el dret a una informació lliure i pluralista i que comprèn aspectes relacionats amb la recepció d'informació, la participació en l'elaboració d'informació i en la seva difusió, i el dret de sol·licitar una rectificació de la informació errònia. També tenen relació amb aquest àmbit la llibertat d'opinió i la llibertat d'expressió.
- **Planificació urbana, sostenibilitat i medi ambient**: que implica un ús sostenible dels espais públics, reconeixement de les tradicions i coneixements vinculats a la producció i el consum sostenibles, la conservació del patrimoni i avaluació prèvia d'impactes de les polítiques i projectes

urbanístics, foment de l'espai públic per a l'accés a la cultura, atenció a l'accés a la cultura en el marc de les polítiques de mobilitat, etc.

- **Treball cultural i recursos econòmics:** que fa referència a la producció cultural en condicions dignes de treball dels i les professionals de la cultura, accés al finançament, nous models d'innovació econòmica, etc.
- **Cooperació i governança,** que inclou el dret de participar en debats i en processos relacionats amb la presa de decisions en matèria de polítiques culturals, i en la gestió d'iniciatives públiques, privades i associatives; i la responsabilitat dels agents públics, privats i civils de vetllar pel respecte dels drets culturals, amb especial atenció a les persones desfavorides, a través, entre d'altres, de la formació del propi personal i la consideració de la dimensió cultural de tots els drets humans.

En l'àmbit de l'aplicació concreta d'aquest marc internacional a les ciutats, el document *Cultura 21 Accions*, aprovat per l'organització mundial de Ciutats i Governos Locals Units (CGLU) l'any 2015, fa explícit que **els drets culturals són la base més sòlida sobre la qual desenvolupar polítiques públiques en matèria de cultura**. Aquesta idea comporta bastir la legitimitat de les polítiques en els drets de les persones i no en aspectes que en altres moments han servit per orientar les polítiques culturals, com ara els seus impactes en l'economia, la cohesió social o la regeneració urbana, o bé una promoció o difusió dels béns i serveis culturals que vagin deslligades de les persones a qui s'adrecen i de la seva capacitat d'incidència en l'espai públic de la cultura. Així, l'afirmació dels drets culturals s'alinea amb aquelles concepcions que entenen que la cultura és una dimensió substancial del desenvolupament sostenible (sovint anomenat "quart pilar", juntament amb els aspectes socials, mediambientals i econòmics), així com amb la comprensió de les llibertats, inclosa la llibertat cultural, com un fi, i no un mitjà, del desenvolupament humà, seguint el marc de les Nacions Unides i de reconeguts experts i expertes en aquests temes (Amartya Sen, Martha Nussbaum, entre d'altres).

Els drets culturals ofereixen una visió i unes orientacions pràctiques per tal de situar la cultura en primera línia de la construcció de la ciutat i de l'afirmació de la dignitat de totes les persones que hi conviuen.

Els drets culturals i l'Agenda 2030

Aquesta mesura de govern reforça la localització i la implementació a la ciutat de Barcelona de l'Agenda 2030 i els objectius de desenvolupament sostenible. En concret, només una política cultural basada en els drets culturals permet que l'Agenda 2030 estigui autènticament *localitzada* en el territori i tingui més capacitat d'implicar el conjunt de la ciutadania en el procés de desenvolupament.

Amb la voluntat d'aprofundir en el diàleg i la ressonància entre el marc dels drets culturals recollit en aquest pla i l'Agenda 2030, a continuació s'assenyalen els **objectius i les fites que estan més estretament relacionats amb els drets culturals**, també amb la voluntat d'oferir a d'altres ciutats elements de reflexió i acció sobre aquesta qüestió:

ODS 4: Garantir una educació inclusiva, equitativa i de qualitat i promoure oportunitats d'aprenentatge durant tota la vida per a tothom.

- FITA 4.7: Educar sobre els drets humans, la igualtat de gènere, la promoció d'una cultura de pau i no violència, la ciutadania mundial, la posada en relleu de la diversitat cultural i la contribució de la cultura al desenvolupament sostenible.
- ODS 5: Aconseguir la igualtat entre els gèneres i empoderar totes les dones i les nenes.
- FITA 5.1: Posar fi a totes les formes de discriminació contra totes les dones i les nenes a tot el món.
 - FITA 5.5: Assegurar la participació plena i efectiva de les dones i la igualtat d'oportunitats de lideratge a tots els nivells decisoris en la vida política, econòmica i pública.
- ODS 8: Promoure el creixement econòmic sostingut, inclusiu i sostenible, l'ocupació plena i productiva i el treball decent per a tots.
- FITA 8.3: Promoure polítiques orientades al desenvolupament que donin suport a les activitats productives, la creació de llocs de treball decents, l'emprenedoria, la creativitat i la innovació.
 - FITA 8.9: Elaborar i posar en pràctica polítiques encaminades a promoure un turisme sostenible que creï llocs de treball i promogui la cultura i els productes locals.
- ODS 10: Reduir la desigualtat en i entre els països.
- FITA 10.2: D'aquí al 2030, potenciar i promoure la inclusió social, econòmica i política de totes les persones, independentment de la seva edat, sexe, discapacitat, raça, ètnia, origen, religió o situació econòmica o una altra condició.
 - FITA 10.3: Garantir la igualtat d'oportunitats i reduir la desigualtat de resultats, eliminant les lleis, polítiques i pràctiques discriminatòries i promovent legislacions, polítiques i mesures adequades respecte a això.
- ODS 11: Aconseguir que les ciutats i els assentaments humans siguin inclusius, segurs, resilents i sostenibles.
- FITA 11.1: Assegurar l'accés de totes les persones a habitatges i serveis bàsics adequats, segurs i assequibles i millorar els barris marginals.
 - FITA 11.4: Incrementar els esforços per protegir i salvaguardar el patrimoni cultural i natural del món.
- ODS 12: Garantir modalitats de consum i producció sostenibles.
- FITA 12.8: Assegurar que les persones tinguin la informació i els coneixements pertinents per al desenvolupament sostenible i els estils de vida en harmonia amb la natura.
- ODS 16: Promoure societats justes, pacífiques i inclusives.
- FITA 16.7: Garantir l'adopció en tots els nivells de decisions inclusives, participatives i representatives que responguin a les necessitats.
 - FITA 16.10: Garantir l'accés públic a la informació i protegir les llibertats fonamentals, de conformitat amb les lleis nacionals i els acords internacionals.
- ODS 17: Revitalitzar l'Aliança Mundial per al Desenvolupament Sostenible.
- FITA 17.14: Millorar la coherència de les polítiques per al desenvolupament sostenible.
 - FITA 17.17: Fomentar i promoure la constitució d'aliances eficaces en les esferes pública, publicoprivada i de la societat civil.

*C. Escolta
activa: diagnosi*

Pla de drets culturals de Barcelona

Aquest pla és fruit d'un procés intens i de llarg recorregut d'escolta activa que ha comptat amb el teixit dels diferents àmbits culturals de la ciutat. El conjunt de converses i espais de reflexió compartida s'han anat formalitzant i amplificant a través de diverses accions específiques:

Recerca-acció i codisseny de polítiques públiques: amb la voluntat de reconèixer que les polítiques públiques no les fa exclusivament l'Administració pública, s'han encarregat diferents informes en els últims tres anys per tal de codissenyar amb diferents entitats, col·lectius i institucions possibles línies i accions per donar resposta a alguns dels reptes més estratègics per a les noves polítiques culturals. Les recerques i els informes de Cultura Viva són un exemple clar d'aquesta aliança.

Obtenció de dades i mapatges: un dels elements fonamentals per al disseny de polítiques públiques són els processos d'obtenció d'evidències empíriques o dades. A través de diferents entitats i de l'Observatori de Dades Culturals de Barcelona de l'Institut de Cultura s'han realitzat diferents estudis, processos d'anàlisi i mapatges també rellevants en el desplegament d'aquest pla.

Grups de treball: la necessitat de contrastar algunes iniciatives previstes i de crear un marc idoni per presentar-ne de noves ha comportat la creació de diferents grups de treball on, a través de la recerca i el debat obert, s'han plantejat diverses propostes, moltes recollides en forma de mesures i accions en aquest pla.

Trobades amb estructures de segon grau: les reunions àmplies amb entitats organitzades en estructures de segon grau (gremis, plataformes sectorials, institucions, col·lectius de base, etc.) han estat una altra de les dinàmiques fonamentals per al plantejament de moltes de les accions que aquí es recullen.

Diagnòs compartides: específicament en el context de la pandèmia, s'han realitzat processos de diagnòs compartida des de tres perspectives diferents: dimensió econòmica, valoracions i percepcions qualitatives del propi sector, i anàlisi del sector a través de l'explotació de dades digitals.

El **programa Cultura Viva** ha estat també essencial per poder avançar en la reflexió i la generació de coneixement sobre política i acció cultural amb la perspectiva dels drets culturals. Cultura Viva està impulsat per l'ICUB per codissenyar i coproduir amb el teixit local polítiques públiques en favor dels drets culturals, la participació i l'enfortiment comunitari a la ciutat. En el seu vessant de laboratori cultural, ha impulsat successius espais de trobada i debat a través de les seves jornades [*]:

- Jornades Cultura Viva 2016: Per una cultura del bé comú.
- Jornades Cultura Viva 2018: Un espai obert a l'exploració, el debat i l'impacte de noves maneres de gestionar i participar en la cultura.
- Jornades Cultura Viva 2019: La ciutat com a laboratori de democràcia cultural.

Així mateix, des del marc de Cultura Viva s'han engegat recerques, informes i mapatges sobre qüestions vinculades als drets culturals [**]:

- Cultura cooperativa a Barcelona. Guia pràctica per al cooperativisme cultural.
- Gestió comunitària de la cultura a Barcelona. Valors, reptes i propostes.

← *

<https://www.barcelona.cat/culturaviva/projecte/jornades-cultura-viva>

← **

<https://www.barcelona.cat/culturaviva>

- *Una nova economia per a una nova cultura. Innovacions culturals i econòmiques transformadores a la ciutat de Barcelona.*
- *Estudi d'espais de música en viu a Barcelona.*
- *Bones pràctiques per a la contractació musical.*
- *RadioLab. Mapatge i investigació sobre el futur de la ràdio.*
- *Mapatge de comunitats de memòria.*
- *Estat de l'art sobre les col·leccions digitals públiques i comunitàries de Barcelona.*
- *Cultura i feminismes: Mesures per avançar en la introducció de la perspectiva feminista a l'àmbit de la cultura a Barcelona.*
- *Prototip de taula d'arts comunitàries. Com reforçar les arts comunitàries a la ciutat de Barcelona?*
- *Enfortim les arts comunitàries. Una anàlisi exploratòria de les pràctiques de les arts comunitàries a la ciutat de Barcelona.*
- *Informe de l'estat de vulnerabilitat i necessitats de la cultura de base de la ciutat de Barcelona. (Pendent de publicació)*

A més de tots els treballs i informes que s'han generat en el marc de Cultura Viva, per a la redacció del Pla de drets culturals i la concreció de les línies d'acció s'han tingut especialment en compte les següents recerques i estudis de contrast amb el teixit cultural de la ciutat i també en relació amb el conjunt de la ciutadania de Barcelona:

Enquesta “Participació i necessitats culturals a Barcelona”

L'enquesta **“Participació i necessitats culturals a Barcelona”** és un treball del Gabinet Tècnic de l'ICUB i de l'investigador en polítiques públiques Nicolás Barbieri de l'any 2019 i presentat el 2020 [*] que representa un canvi substancial d'enfocament en l'aproximació de la relació que té la ciutadania amb la cultura.

* →

Enquesta de participació i necessitats culturals de Barcelona. Institut de Cultura. Ajuntament de Barcelona. Febrer del 2020

<https://www.barcelona.cat/culturaviva/projecte/jornades-cultura-viva>

Històricament, els estudis sobre cultura se centraven a recopilar dades sobre el consum i el perfil de les persones usuàries de la cultura, especialment de la que es promou des de les administracions públiques, però no centraven la mirada en un punt que és fonamental en una perspectiva basada en els drets culturals: els sectors de població que no accedeixen ni participen a la cultura promoguda per les institucions públiques ni altres formes de participació cultural no sempre reconegudes com a tals.

L'enquesta promoguda per l'ICUB ha permès, per primera vegada, mesurar i avaluar els drets culturals en tota la seva complexitat, i especialment el dret a participar en la vida cultural de la ciutat de Barcelona, detectant les desigualtats que la condicionen. En aquest sentit, identifica un ampli ventall d'activitats culturals que van més enllà d'un concepte restringit de participació cultural lligada a l'assistència a equipaments i al consum de productes —que anomena *cultura legitimada*—.

A continuació, es presenta un breu resum dels principals resultats de l'enquesta posant èmfasi en aquesta visió integradora i innovadora de la participació, les necessitats i valoracions que fan els ciutadans i les ciutadanes de la vida cultural a la ciutat:

- D'entrada, s'assenyala que el 38% de la població no assisteix mai o gairebé mai a activitats culturals legitimades (teatre, música, dansa...) i que les desigualtats en aquest accés són evidents i estan influenciades

per factors com la renda, el territori, l'entorn familiar, els estudis, l'origen i el gènere.

- En segon lloc, reflecteix que el 60% de la població no exerceix el seu dret a participar activament en la vida cultural de la ciutat. Tot i que les desigualtats no són tan evidents com en l'accés, per participar en la vida cultural de la ciutat, el codi postal i l'entorn familiar també importen, així com el nivell d'estudis i l'origen. La participació en activitats culturals no sempre reconegudes com a tal (passejar, explicar contes, anar a fires i mercats...) és més equitativa, però també està marcada per determinades desigualtats.
- Quant a les motivacions, interessos o desitjos per participar en la vida cultural de la ciutat, la població de Barcelona té necessitats culturals generalitzades, sobretot pel que fa a activitats de cultura legitimada, però també en aquelles que no han estat considerades com a tal.
- Les necessitats són transversals: tant les persones que no realitzen activitats com les que sí que ho fan voldrien dedicar (més) temps a la participació cultural. Ara bé, hi ha desigualtats en la percepció de la ciutadania sobre els factors que l'afavoreixen (o la limiten): preu, proximitat territorial, connexió amb interessos/necessitats pròpies i comptar amb persones properes per participar-hi són aspectes als quals les persones que viuen en barris de renda baixa, les dones, les persones més joves i les persones d'origen extracomunitari atorguen més importància.
- L'enquesta també posa de manifest que el dret a l'educació en les expressions artístiques i culturals està condicionat per importants desigualtats. Viure en un barri de renda mitjana o alta, tenir un nivell d'estudis més alt, una pràctica cultural materna intensa, haver nascut a la resta de la Unió Europea o ser més jove impliquen més oportunitats de gaudir de formació artística i cultural.
- Finalment, també destaca la identificació per part de la ciutadania de la diversitat d'actius culturals existents al barri. En la seva gran majoria, assenyala espais tradicionalment reconeguts com a culturals —dels quals sobresurten els de proximitat, com ara centres cívics i biblioteques—, però també una gran part de la població valora com a actius culturals espais no sempre reconeguts com a tal (places, parcs i platges).

Diagnosi compartida del sector cultural de la ciutat de Barcelona

El mes de novembre del 2019 la Comissió de Drets Socials, Cultura i Esports de l'Ajuntament de Barcelona va acordar elaborar una diagnosi orientada a impulsar un "pacte de cultura" per a la ciutat (amb recorregut propi, actualment en procés de configuració i debat).

La diagnosi elaborada està formada per tres estudis que aborden des de perspectives diferents la situació del sector cultural i l'impacte que hi ha causat la pandèmia de la covid-19. Un, a partir de l'anàlisi de la dimensió econòmica; un altre, realitzat a partir de l'explotació de diferents dades disponibles i, finalment, un tercer elaborat a partir de les valoracions i percepcions qualitatives del mateix sector [**].

← **

En aquest enllaç es poden consultar els informes complets:

https://www.barcelona.cat/barcelonacultura/sites/default/files/diagnosipactecultura_desembre2020.pdf

**D. OBJECTIUS,
PRINCIPIS
I VECTORS DEL PLA**

Pla de drets culturals de Barcelona

Aquest pla situa de manera transversal i fonamental els **drets culturals com a prisma i punt de partida per dissenyar noves estratègies per a les polítiques culturals a la ciutat.**

El pla neix amb una clara voluntat d'impulsar línies de treball, programes, projectes i accions concretes que requeriran el treball conjunt de tots els agents que promouen accions culturals a la ciutat. D'aquesta manera, l'èxit en el desplegament del pla dependrà en última instància de la capacitat de **cooperar i articular institucions, àrees municipals i teixit social i cultural de la ciutat**, tots ells clau tant en el disseny com en la implementació de moltes de les accions aquí presentades.

Objectiu general

L'objectiu d'aquest pla és dissenyar **polítiques públiques des del marc dels drets culturals** i obrir el camí cap a un **reconeixement formal** d'aquests drets per al **conjunt de la ciutadania de Barcelona**. Amb la implementació de les següents mesures, doncs, es vol assegurar que la ciutadania tingui accés a la cultura, hi pugui participar i es garanteixi el seu dret a contribuir a la vida cultural de la ciutat.

Principis

Hi ha una sèrie de principis que impregnen totes les mesures de govern que componen el pla:

- **Foment de la diversitat i la interculturalitat.** Un pla de polítiques culturals en clau de reforç dels drets culturals ha de situar en la primera línia de les seves actuacions el reconeixement i el foment de la manifestació de les diferents cultures que conviuen a Barcelona i que la fan, cada dia més, una ciutat oberta i diversa.
- **Llengua catalana.** Ha jugat i juga un paper fonamental com a motor de cohesió social. La defensa de la llengua catalana ha estat històricament un element central de dret que ens identifica i ens enriqueix culturalment, impulsant com a ciutat la pràctica democràtica de la convivència. L'enfortiment d'aquest dret vinculat a la llengua pròpia, l'alfabetització i la llibertat d'expressió juntament amb el reconeixement de les diversitats lingüístiques amb les que cohabitarem son una de les columnes vertabrals d'aquest document que travessa el conjunt d'apartats i mesures presentades en aquest pla.
- **Perspectiva feminista.** El compromís del pla amb la perspectiva feminista se sustenta en el principi de transversalitat de gènere (integració de la perspectiva de gènere en tots els nivells i dimensions de la política) i el de justícia de gènere (reconeixement de valors essencials com el respecte, el reconeixement, l'equitat o la llibertat). En aquest sentit, la perspectiva feminista ha d'estar present en la planificació, la gestió, l'execució i l'avaluació del conjunt de polítiques culturals i en cadascun dels programes i projectes que es desenvolupin des de l'Ajuntament o que rebin suport municipal.

Aquesta mirada transversal té per objectiu l'assoliment d'una cultura equitativa i justa des de la perspectiva feminista, que garanteixi la igualtat d'accés, de representació i de decisió, reflexioni sobre els estereotips de gènere i destaquï la producció cultural i la memòria històrica de les dones i de totes les persones que no compleixin la norma androcèntrica i heterosexual.

- **Transparència i bon govern.** En l'exercici de la responsabilitat que suposa la gestió de recursos públics, es fan necessaris mecanismes que facilitin la contínua observació i control ciutadà de les pràctiques de gestió. Per això, s'impulsarà la transparència i la publicitat activa amb el disseny d'eines d'observació i control d'aquesta gestió pública. Aquestes eines també inclouran tota la informació relativa als consorcis, fundacions o altres òrgans en els quals participa l'Ajuntament.
- **Transversalitat.** En el desplegament de les mesures hi ha alguns elements conceptuals i accions específiques (com la mediació, la perspectiva de gènere, l'accés, la lluita contra la precarietat, la governança democràtica o la promoció de la diversitat) que es repeteixen. Aquesta reiteració respon a la transversalitat del conjunt de les mesures i la voluntat d'aportar coherència i mirada estratègica global des dels drets culturals.
- **Descentralització i noves centralitats.** Part del compliment dels projectes i programes inclosos en aquest pla impliquen una decidida empenya cap a la descentralització de l'activitat cultural i el reconeixement de noves centralitats, donant valor a la proximitat, distribuint l'oferta pel conjunt del territori i reconeixent aquella cultura que neix per tota la ciutat, visibilitzant-la i donant-li suport perquè es pugui desenvolupar en les millors condicions possibles.
- **“Cultura metropolitana”.** Barcelona té una gran densitat i un espai territorial molt limitat —100 quilòmetres quadrats i 1,6 milions d'habitants—, però les seves grans institucions culturals i la forta dinàmica i activitat cultural s'articulen en un espai molt més gran. Ens referim no només a l'àrea metropolitana i els seus 3,2 milions d'habitants, sinó també a la regió metropolitana (que n'aplega 5 milions) i, per extensió, a la resta de Catalunya. Cal acompanyar aquesta dinàmica d'una política cultural conjunta i intermunicipal més intensa —com ja es fa, per exemple, en els casos de la Quinzena Metropolitana de Dansa, la Nit dels Museus o ara en el projecte de Manifesta 2024— que, sense jerarquies, permeti un enriquiment mutu entre les ciutats més properes, tot reforçant les dinàmiques d'hibridació cultural i educativa en els barris i, a la vegada, ampliar i millorar l'oferta i, al capdavall, desenvolupar una política més activa pel que fa a intercanvis i aprenentatges internacionals.
- **Sostenibilitat.** El desplegament del pla es planteja a partir del vincle indissociable entre cultura i sostenibilitat. Una sostenibilitat que es basa en una gestió ambientalment respectuosa de totes les pràctiques culturals que es desenvolupin a la ciutat, però que també inclou les pràctiques socials respectuoses i sostenibles.

Vectors dels drets culturals

El marc dels drets culturals s'articula en aquest pla a través del reconeixement i impuls dels vectors següents:

- 1. Accés:** fa referència a fomentar l'accés a les programacions culturals en condicions d'igualtat, sense discriminació de classe, origen o gènere. Té a veure amb la dimensió social de la cultura.
- 2. Creació:** fa referència a l'enfortiment i l'impuls de les persones creadores de la ciutat per desenvolupar i impulsar la seva carrera en condicions dignes. La lluita contra la precarietat en el sector i l'enfortiment del teixit econòmic i productiu de la ciutat són alguns dels elements que emmarquen aquest vector.
- 3. Pràctiques culturals:** cal reconèixer el paper de la ciutadania com a agent cultural a partir del dret a l'autorepresentació i a la participació en la vida productiva cultural a la ciutat. Té a veure amb les pràctiques associades a diferents expressions, processos creatius, de formació i educació.
- 4. Comunitat:** té a veure amb el desenvolupament de programes i estratègies que reforcin el paper articulador de la cultura en el capital social de la ciutadania. Es relaciona també amb el fet de formar part de col·lectius, grups o entitats vinculades a processos culturals amb un mínim grau de formalització, per bé que aquests tenen molt sovint accions en els àmbits econòmic, social o territorial.
- 5. Governança:** es tracta de la capacitat de propiciar marcs oberts per participar en la presa de decisions de la vida cultural de la ciutat des d'una perspectiva pública, publicoprivada i publicocomunitària.

Aquest pla busca connectar aquests vectors amb la resta de dimensions dels drets humans, és a dir, els drets civils, polítics, socials, econòmics i ambientals. Atenent el fet que els drets humans són indivisibles i interdependents, la seva aplicació en l'àmbit local no pot ser efectiva sense un autèntic treball en conjunt amb altres actors i sectors que tenen a veure amb la vida cultural de la ciutat.

6. Mesures i línies d'acció

Pla de drets culturals de Barcelona

A continuació es recullen les síntesis de **nou mesures de govern** que s'aniran presentant i desplegant en el curs dels propers mesos, la qual cosa permetrà la implementació concreta de les grans línies presents en aquest pla. Totes elles estan emmarcades en el paradigma dels drets culturals.

Les diferents línies d'accions que configuren aquest pla es troben en estats de concreció i desenvolupament diversos. Per això aquest pla combina actuacions en fase d'execució, clarament definides i implementables a curt termini, i d'altres en procés de contrast i disseny definitiu.

1. CULTURA ALS BARRIS I ACCIÓ COMUNITÀRIA: DRET A LES PRÀCTIQUES CULTURALS I NOVES CENTRALITATS

Missió

Enfortir la cohesió social a través del reconeixement del **dret a les pràctiques culturals** i l'impuls de l'acció comunitària als barris de Barcelona.

Objectius

Les iniciatives culturals comunitàries són reconegudes pel seu valor públic, estan arrelades als barris, contribueixen a descentralitzar la producció cultural i reforcen el capital social de la ciutat. En aquest sentit, la complicitat entre la pràctica cultural comunitària i els equipaments de proximitat és un factor clau per al desenvolupament social dels barris i el dinamisme cultural de la ciutat.

Els objectius que persegueix aquesta mesura són els següents:

- Potenciar la cultura als barris per promoure noves centralitats que la situïn en entorns més quotidians, en facilitin l'accés i n'impulsin una producció diversa i distribuïda.
- Desenvolupar projectes i continguts adaptats a cada territori als d'equipaments culturals de proximitat (centres cívics, biblioteques, casals de barri, etc.).
- Crear marcs de treball que reconeguin, donin suport i impulsin pràctiques culturals comunitàries amb valor públic que promoguin la cohesió als barris.
- Garantir que el conjunt de la ciutadania pugui desenvolupar les seves aptituds i capacitats creatives i identitats culturals a través de la facilitació d'espais, recursos i coneixement.
- Promoure projectes de territori amb impacte de ciutat donant suport i visibilització a iniciatives dutes a terme als barris.
- Promoure programes de ciutat amb impacte territorial desconcentrant els grans esdeveniments culturals de la ciutat a través de propostes descentralitzades que comptin amb els teixits socials i culturals dels diferents barris.

Línies d'acció

Aquesta mesura inclou línies d'acció molt avançades que es concreten en plans i programes que ja estan en marxa o en via d'execució. Caldrà, però, seguir treballant la mesura per concretar altres accions que donin resposta a tots els objectius plantejats.

2 →

"L'any 2019, els 52 centres cívics de la ciutat van realitzar més d'11.600 activitats de formació a les quals van assistir quasi 150.000 persones. A més, van programar 5.720 activitats de difusió cultural amb quasi 390.000 espectadors".

Fonts: Centres cívics, districtes, ICUB

1. Desplegar el "**Pla de centres cívics 2020-2023**" [2]. Aquest pla ha estat elaborat per la Direcció de Ciutat Educadora i Cultura als Barris de l'ICUB, en coordinació amb un grup motor integrat per directius/ives i tècnics/tècniques dels districtes. S'ha desenvolupat a partir de 10 grups de treball (entre els mesos de març i maig del 2019) en els quals han participat 75 persones (representatives dels diferents districtes, de diferents centres cívics i d'àrees i departaments municipals relacionats amb algun dels temes tractats, així com diferents tipus d'equipaments i entitats culturals).

Els grans eixos de treball que articulen aquest pla són els següents:

- a. Desenvolupar i impulsar per a cada centre cívic un **projecte cultural clar, específic i formalitzat** que potenciï la seva funció cultural al territori i, a la vegada, garanteixi el treball en xarxa.
 - b. Orientar les accions dels centres cívics cap a línies estratègiques prioritàries: **diversitat cultural**, foment de l'**oci inclusiu**, reforç de la **perspectiva de gènere**, vinculacions entre els **àmbits cultural i educatiu**, **acció comunitària** i sensibilització en l'àmbit de la **sostenibilitat**.
 - c. **Reformular els marcs normatius i reguladors** que avui regeixen els centres cívics per tal de desenvolupar aquests eixos i **definir un pla d'inversions i millores** per adequar-se a la nova realitat social.
 - d. Promoure **projectes compartits** entre diversos centres cívics que incentivin una programació cultural de qualitat i la diversificació pel territori. Un exemple de bona pràctica en aquest sentit és el programa Districte Cultural.
2. Consolidar, enfortir i ampliar el programa **Cultura Viva** a través dels objectius següents:
 - a. Ampliar els projectes i les xarxes que actualment inclou: Xarxa de Ràdios Comunitàries de Barcelona, Memòria Viva –Xarxa de comunitats de memòria de Barcelona, La Veïnal - Xarxa per una televisió comunitària de Barcelona–, Festival Acció Cultura Viva, L'Arnau Itinerant, Discòforum i Arxius Oberts.
 - b. Impulsar **nous projectes culturals en l'àmbit comunitari** liderats per les comunitats de cada territori.
 - c. Generar coneixement que permeti avançar en pràctiques culturals innovadores a través del Laboratori Cultura Viva.

3 →

"Entre biblioteques (40), centres cívics (52) i casals de barri (38) hi ha 130 equipaments de proximitat distribuïts per tota la ciutat, als quals cal sumar-hi tota la resta d'equipaments culturals i de proximitat que han de participar en aquest programa (museus, fàbriques de creació, auditoris i teatres...)"

Fonts: Observatori de Dades Culturals de Barcelona. Gabinet Tècnic de l'Institut de Cultura

4 →

"El Pla de Barris destinarà 10 milions d'euros a projectes i activitats culturals entre el 2021 i el 2024, el 6,6% del total del pressupost del programa".

Fonts: Foment de Ciutat

3. Desplegar el programa **EQUICOM (Equipaments de proximitat [3] com a motors d'acció comunitària)**. Per tal que els equipaments incorporin la mirada comunitària cal posar l'èmfasi en les relacions, buscar la població encara no vinculada, iniciar processos que responguin a les necessitats detectades i expressades pel territori i cedir el protagonisme a la població. Tot plegat amb l'objectiu de millorar la qualitat de les relacions socials en l'entorn i generar un vincle que pugui perdurar més enllà del mateix desenvolupament del projecte. En aquest sentit, per al desplegament d'aquest programa es crearan comunitats d'aprenentatge pilot en equipaments concrets per generar coneixement a partir de l'experiència dels equips.
4. Fomentar l'**estratègia cultural del Pla de Barris** [4]. El Pla de Barris és un programa per revertir les desigualtats entre els barris de la ciutat.

A més de la intervenció urbanística, el Pla de Barris té com a eixos prioritaris l'estratègia cultural i l'educativa. En aquest sentit, tant l'ICUB com l'IMEB i el Consorci d'Educació de Barcelona han plantejat una estratègia conjunta per a la transformació de l'oferta educativa que inclou la cultura tant en els centres educatius com en altres espais d'educació no formal i espais de relació d'àmbit comunitari.

5. Promoure la **creació artística comunitària** [5]. Barcelona té una llarga tradició en el desplegament de projectes i iniciatives de creació artística comunitària, però són encara poc visibles i no estan a l'abast de totes les persones que podrien sentir-s'hi atretes. Cal reconèixer la creació artística comunitària des d'una dimensió artística, comunitària i educativa. En aquest sentit, aquesta línia d'acció aporta eines i espais de treball per ordenar i estructurar el suport i la promoció d'aquestes pràctiques, a partir de diferents eixos:

- Disposar d'un marc que permeti endreçar pràctiques, metodologies i objectius de l'art comunitari d'una manera viva, oberta i inclusiva, a partir de diagnòstics compartides i autoconeixement d'experiències com s'ha fet amb l'informe "Enfortim les arts comunitàries".
- Impulsar una estructura de debat i interacció entre agents implicats (tant del sector públic com del sector comunitari).
- Articular polítiques públiques concretes de suport (subvencions, circuits, relació amb altres xarxes i estructures d'impuls de la cultura comunitària).

6. Desenvolupar el programa **Connexions** [6] en el marc de l'"Ampliem espais". L'inici del curs 2020-2021 va requerir el condicionament d'espais públics i l'ús de sales i equipaments perquè els centres educatius poguessin desenvolupar la seva activitat docent. Aquesta línia d'acció suposa transformar aquest embrió sorgit per necessitat en un programa municipal, Connexions, que interpel·li el conjunt de centres culturals i educatius de la ciutat i consolidi experiències conjuntes.

7. Consolidar i ampliar les dinàmiques de descentralització d'**activitats i de les programacions a l'espai públic** de tots els programes culturals de l'ICUB i dels grans esdeveniments. Aquesta línia vol consolidar el camí iniciat amb la descentralització a les places i a altres espais públics de diferents barris d'una part de la programació de la Biennial de Pensament Ciutat Oberta, de la Biennial Ciutat i Ciència o de les Festes de la Mercè, entre d'altres.

Agents articuladors municipals

Les accions en l'àmbit de cultura als barris, cultura comunitària i reforç dels equipaments de proximitat són impulsades per l'ICUB mitjançant la Direcció de Ciutat Educadora i Cultura als Barris, la Direcció de Programes Culturals, i a través del programa Cultura Viva. Estan en constant relació i són agents implicats en aquesta línia de treball els districtes, el Pla de Barris de Barcelona, la Xarxa de Centres Cívics i la Direcció d'Acció Comunitària.

← 5

"L'ecosistema de les arts comunitàries aplega a Barcelona més de 80 iniciatives diferents, que ocupen unes 646 persones — amb una dedicació equivalent a unes 100 jornades laborals completes—. Aquestes iniciatives es relacionen amb aproximadament 69.000 usuaris i cada una d'elles té un pressupost que oscil·la entre els 5.000 i els 25.000 euros".

Fonts: Enfortim les Arts Comunitàries. Artbarri. Cultura Viva. ICUB

← 6

"Un total de 41 equipaments culturals han permès ampliar espais en 41 escoles".

Fonts: ICUB

2. CULTURA DE BASE I SECTORS CULTURALS: DRET A LA CREACIÓ, L'EXPERIMENTACIÓ, LA RECERCA I LA PRODUCCIÓ CULTURAL

Missió

Impulsar el **dret a la creació, l'experimentació, la recerca i la producció cultural** en condicions de dignitat sociolaboral de les persones treballadores de la cultura, mirant de mitigar la precarietat estructural, donant suport als processos de creació, impulsant la **innovació socioeconòmica** cultural i garantint **l'accés** a un ventall més ampli de ciutadania.

Objectius

A la ciutat de Barcelona, les activitats culturals estan al centre del model de desenvolupament de la ciutat. Tanmateix, els reptes d'ordre socioeconòmic (insuficient regulació del mercat de treball, precarietat, impacte del turisme) i territorial (especulació immobiliària, gentrificació) condicionen fortament la seva capacitat d'actuació.

La capacitat de tota persona de poder-se expressar creativament en diversos llenguatges artístics és una de les traduccions més concretes del dret a participar en la vida cultural. En aquest sentit, cal acompanyar el desenvolupament de l'activitat creativa i l'estructuració dels sectors culturals professionals a la ciutat, tenint en compte l'impacte que està tenint la pandèmia en el conjunt del sector.

Els objectius que persegueix aquesta mesura són els següents:

- Oferir espais i recursos als creadors i les creadores per poder difondre i connectar el seu treball amb altres agents culturals i/o conciutadans.
- Pal·liar la precarietat laboral d'una part important del sector cultural.
- Establir nous mecanismes de suport a la creació, la producció i la distribució.
- Dissenyar mecanismes per promoure un treball més concertat entre els actors del sector públic, de l'economia de mercat i de l'economia social i solidària.
- Promoure la hibridació de disciplines artístiques i culturals posant especial atenció en les relacions entre arts, ciència, tecnologia i societat.
- Garantir l'accés als recursos i a la participació cultural de les persones professionals de la cultura i del conjunt de la ciutadania.

Línies d'acció

Totes les línies d'acció que recull aquesta mesura tenen un nivell de concreció molt elevat en la mesura que, moltes d'elles, ja s'estan aplicant i, d'altres, estan en una fase de definició avançada prèvia a l'execució.

Les línies d'acció que fins a aquest moment recull aquesta mesura són les següents:

1. Desplegar un nou **programa de beques per a la creació [7] i innovació en pràctiques culturals**. Després de la bona acollida de les beques Premis Barcelona reformulades l'any 2021 per donar resposta a la crisi provocada per la pandèmia de la covid-19, es veu necessari consolidar un nou sistema de suport a la creació i la inno-

7 →

"Aquest 2021 s'han atorgat 225 beques Premis Barcelona de suport a la creació i la innovació, dotades amb 1,6 milions d'euros, d'entre 2.283 sol·licituds rebudes".

Fonts: Observatori de Dades Culturals de Barcelona. Gabinet Tècnic de l'Institut de Cultura

vació en pràctiques culturals prenent com a referència l'experiència d'enguany.

2. **Obrir la Casa de la Música de Barcelona.** Ubicada a l'actual sala Barts, aquest nou projecte esdevindrà el node vertebrador del sector musical a la ciutat. El seu plantejament estratègic buscarà treballar en la creació, l'exhibició i la formació des de la professionalització, amb una aproximació comunitària que fomenti la relació entre cultura i educació i els vincles amb el barri on s'ubica.

S'estudiarà la viabilitat de replicar aquest model per a futures “cases de cultura de Barcelona” com a equipaments vinculats a altres àmbits creatius. Aquestes cases de cultura tindrien una doble funció dinamitzadora: d'una banda, a través d'un projecte amb valor públic i comunitari amb noves relacions publicoprivades i, de l'altra, com a articuladors i impulsors de diversos sectors culturals des del punt de vista econòmic i a través de la creació de nous públics. Tot plegat innovant en nous models de gestió publicoprivada i publicocomunitària.

3. Crear un nou **Pla de residències artístiques.** El desplegament d'aquesta línia permetrà crear diversos espais de residència i allotjament per a artistes a Barcelona, de manera que es passarà **dels cinc actuals a vint durant aquest mandat.** Es tractarà d'un recurs compartit per la Xarxa de Fàbriques de Creació que permetrà millorar les condicions de les residències artístiques que actualment s'ofereixen. Actualment ja s'han posat en funcionament apartaments i espais d'allotjament al recinte Fabra i Coats, a Vil·la Joana i als espais Muñoz-Ramonet. Així mateix, s'incorporarà en el planejament de nous equipaments culturals la possibilitat d'incloure residències temporals i allotjaments per a creadors i creadores.
4. **Dissenyar el programa de la Biennial d'Art Manifesta 2024.** La proclamació de Barcelona com a seu de la propera edició d'aquest esdeveniment és l'oportunitat per iniciar un procés de codisseny dels seus continguts a partir d'un sistema de governança que reconegui i inclogui el teixit artístic de la ciutat i els grans equipaments, promovent l'articulació del sector. L'organització de Manifesta 15 a Barcelona permetrà impulsar, enfortir, ampliar i projectar els processos de transformació estructurals en el si del context artístic tenint en compte la hibridació de llenguatges creatius i la cooperació multiescala. Manifesta serà també un gran camp de **recerca, experimentació i acció** des d'on vincular el teixit creatiu, les institucions i la ciutadania. Un procés des d'on **eixamplar els drets culturals a Barcelona, promovent l'accés i la participació en un gran esdeveniment cultural arrelat en diferents àmbits locals.**
5. Desenvolupar noves eines de **suport a la creació i l'experimentació artística** a escala professional, a través de la Xarxa de **Fàbriques de Creació** [8]. Aquesta línia vol avançar en la coordinació i el treball en xarxa de les diferents fàbriques a través de la compartició de recursos, l'intercanvi d'experiències i de projectes artístics. Tot plegat, però, fent una aposta clara per la vinculació de la xarxa amb el territori i l'acció comunitària.

← 8

“Actualment formen part d'aquesta xarxa 11 centres de suport a la creació i l'experimentació en qualsevol de les diferents pràctiques artístiques que entre tots ells, durant el 2019, van donar suport a pràcticament 500 projectes”.

Fonts: Observatori de Dades Culturals de Barcelona. Gabinet Tècnic de l'Institut de Cultura

9 →

"L'any 2020, a través de les diferents convocatòries públiques, es van atorgar 938 subvencions per valor de 6,6 milions d'euros. La convocatòria general va distribuir 4,86 milions d'euros entre 614 projectes".

Fonts: Observatori de Dades Culturals de Barcelona. Gabinet Tècnic de l'Institut de Cultura de Barcelona.

10 →

El programa Baixos de Protecció Oficial circumscrit al districte de Ciutat Vella ha gestionat 16 locals a través de diferents convocatòries.

Fonts: Foment de Ciutat

11 →

El Barcelona Districte Cultural programa cada any més de 300 activitats escèniques, musicals i audiovisuals en 29 centres cívics diferents. El 2020, any amb molta afectació per l'esclat de la pandèmia, hi van assistir prop de 18.000 espectadors.

Fonts: Observatori de Dades Culturals de Barcelona. Gabinet Tècnic de l'Institut de Cultura

6. **Reformular les convocatòries de subvencions i ajuts [9]** atorgats per l'ICUB. Els canvis en el teixit cultural i les demandes de modificacions i millores que els diferents sectors i agents fa temps que reclamen fan necessària la revisió de les bases, els models de convocatòries, les categoritzacions i els sistemes de sol·licitud i justificació. L'objectiu de la línia és definir un nou model més senzill que l'anterior, que garanteixi més accessibilitat i que assegurui un reforç més gran del teixit cultural. El nou sistema d'avaluació també tindrà més en compte el capital social dels projectes presentats, les dinàmiques col·laboratives entre projectes i agents, la perspectiva de gènere, la capacitat descentralitzadora i la perspectiva comunitària.
7. Crear nous **mecanismes de suport públic per als processos de recerca i d'experimentació** artística i cultural. Aquests mecanismes es posaran en marxa a través de subvencions, ajuts i beques, ja sigui integrant-los en les existents o creant-ne de noves.
8. Dissenyar i implantar un **pla de formació** dirigit a professionals de la cultura sobre qüestions vinculades a la gestió, models empresarials, empremadoria i innovació. El pla es dissenyarà conjuntament amb Barcelona Activa i l'Àrea d'Economia Social de l'Ajuntament.
9. Continuar el desplegament de la nova **Oficina Ciutadana de la Cultura**. Aquesta línia vol anar un pas endavant per consolidar un nou espai de debat, diàleg i tensió entre diferents interessos sobre la política cultural municipal. Entre els serveis que l'espai oferirà destaca l'assessorament per al desenvolupament de projectes culturals; el desplegament d'un programa de recerca i divulgació al voltant de les polítiques culturals i la participació cultural; la programació d'activitats formatives, informatives i de debat i reflexió al voltant de programes i polítiques culturals; i la cessió d'espai i suport a la producció per a la realització d'activitats organitzades per agents culturals de la ciutat.
10. Impulsar un nou programa de **Baixos de Protecció Oficial Cultural [10]** que permeti el lloguer assequible per a la instal·lació de tallers, espais per al treball cultural, l'assaig o l'exhibició d'activitats artístiques de petit i mitjà format. El programa s'iniciarà amb un mapatge complet de locals en desús a la ciutat i s'obrirà una convocatòria pública per llogar-los a agents culturals a preus socials. Aquesta línia pren com a referència el programa Baixos de Protecció Oficial engegat des de Foment de Ciutat.
11. Desenvolupar la categoria d'"**Espais de cultura viva**", per flexibilitzar la llicència d'activitat cultural i aforament per a locals de petit i mitjà format. Aquesta categorització permetrà a petits bars, llibreries, galeries d'art i altres locals i clubs de la ciutat programar activitats culturals. Es tracta d'una línia amb impacte positiu en l'oferta cultural de la ciutat (ampliant-la i descentralitzant-la), en les opcions d'exhibició del sector cultural i en la dinamització econòmica dels espais.
12. Ampliar el programa **Barcelona Districte Cultural [11]** incrementant-ne la programació, eixamplant les disciplines incloses, augmentant els projectes de desenvolupaments de públics i ampliant els espais de

participació del veïnat en la definició de les programacions. Així mateix, la línia permetrà incorporar nous espais amb criteris d'accessibilitat, inclusió i diversitat a escala metropolitana, a través d'acords amb municipis que tenen programacions similars a les que ha impulsat l'Ajuntament de Barcelona.

13. Dissenyar i desplegar una **campanya de comunicació institucional** per fer difusió dels **circuits d'exhibició** dels equipaments i espais de proximitat i de petit format de la ciutat, i donar-los suport. L'objectiu d'aquesta línia és destacar la tasca de suport a la creació que duen a terme aquests espais i afavorir el trànsit i la distribució a altres circuits d'escala més gran dins i fora de la ciutat.
14. Implementar la moneda complementària **rec** (recurs econòmic ciutadà) **cultural** per a la participació en activitats culturals de la ciutat. Aquest sistema d'intercanvi ciutadà complementari i paritari a l'euro és una alternativa al sistema econòmic i monetari dominant. La seva implementació permetrà reforçar el vincle entre la ciutadania i els equipaments i espais culturals locals.
15. Desenvolupar el **projecte cultural Casa de l'Aigua**. Aquest equipament de gran valor patrimonial i històric per a la ciutat esdevindrà un espai per a la creació i la producció artística en l'àmbit musical i tecnològic. Així mateix, també inclourà un programa de formació i pràctica musical i la seva relació amb l'aplicació de noves tecnologies (mapatge, etc.). Finalment, esdevindrà un nou espai de programació i divulgació que combinarà el relat històric i mediambiental actual amb la programació musical i la seva hibridació amb les projeccions audiovisuals.
16. **Renovar el Consell de Cultura de Barcelona**. Les transformacions s'executaran seguint el Pla de treball 2021-2025 que actualment s'està elaborant. L'objectiu de la renovació és **aprofundir en l'enfortiment del Consell com a espai per al debat sobre la vida cultural de la ciutat i les seves necessitats en clau de polítiques culturals**, intensificant alhora la implicació de les seves comissions delegades i grups de treball.
17. Impulsar els elements de la **Guia de contractació pública social promoguda per l'Ajuntament de Barcelona el 2016** reforçant els objectius de justícia social, sostenibilitat ambiental i codi ètic en la despesa pública.

Agents articuladors municipals

Les accions en l'àmbit de cultura de base i impuls dels sectors culturals, innovacions socioeconòmiques, creació i accés i lluita contra la precarietat són impulsades per l'ICUB mitjançant la Direcció de Teixit Cultural, la Direcció de Programes Culturals, la Direcció de Recursos i per Barcelona Activa i el Districte de Nou Barris.

3. CULTURES POPULARS: DRET A LES PRÀCTIQUES POPULARS I TRADICIONALS COM A ESPAIS DE PARTICIPACIÓ I COHESIÓ SOCIAL

Missió

Enfortir i consolidar el **dret a les pràctiques culturals populars i tradicionals** incorporant nous vectors que fomentin la **diversitat, la interculturalitat, la participació ciutadana i la innovació**.

Objectius

La mesura vol destacar la doble dimensió de la cultura popular i tradicional: el seu vessant creatiu i la seva capacitat d'actuar com a motor de transformació de la societat. És transmissora de valors, coneixements i cosmovisions i promou processos i experiències comunitàries.

Els objectius que persegueix aquesta mesura són els següents:

- Definir polítiques culturals que promoguin **la cultura popular catalana [12]** a partir de la consolidació de les pràctiques existents.
- Promoure la incorporació de noves pràctiques que fomentin la cohesió i la creació de vincles socials i la transmissió de sabers i valors.
- Desenvolupar el potencial de la celebració festiva popular com a factor d'inclusió, participació i transformació social.
- Protegir el desenvolupament d'activitats de la cultura comunitària, popular i tradicional a l'espai públic amb seguretat jurídica i coherència territorial.
- Promoure el reconeixement de **la diversitat cultural [13]** tot potenciant l'equitat i la pertinença i evitant reduccionismes etnosimbòlics.
- Incorporar la interculturalitat com una eina eficient per al reconeixement de drets culturals, individuals i col·lectius.
- Desenvolupar programes d'innovació que fomentin la col·laboració entre entitats d'àmbits diversos (lleure, feminisme, interculturalitat...) en el marc de la cultura popular i tradicional.
- Fomentar espais de col·laboració i veïnatge entre autores/creadores professionals i col·lectius no professionals de l'àmbit de les cultures populars.
- Reconèixer i potenciar els espais (materials i immaterials) existents a la ciutat que allotgen el diàleg intercultural i la cocreació.
- Fomentar una participació diversa (cultural, religiosa, de gènere, d'edat, funcional, etc.) fent del diàleg, el reconeixement i la convivència (intergeneracional, interètnica i comunitària) una prioritat.

Línies d'acció

En el moment de la redacció d'aquest pla s'acaba de crear una taula de treball per reflexionar i acotar la futura mesura de govern de cultures populars de Barcelona. És per aquest motiu que a continuació es recullen línies d'acció en fase de disseny i contrast de cara a la redacció final de la mesura.

Les línies d'acció que fins a aquest moment recull aquesta mesura són les següents:

1. Crear un **espai de coordinació municipal** per al seguiment de progra-

12 →

Segons dades del 2012, a Barcelona hi ha 514 entitats dedicades a la cultura popular que participen activament del moviment festiu de la ciutat i aglutinen prop de 118.000 persones. Aquestes entitats organitzen al voltant de 6.200 activitats a l'any o hi participen.

Fonts: Dades de l'estudi "Impacte del moviment festiu a Barcelona" 2012. Consell d'Associacions de Barcelona

13 →

"Pels carrers de Barcelona s'hi poden sentir més de 300 llengües diferents. Les més parlades són l'italià, l'urdú, el francès, l'àrab, l'anglès, llengües xineses, el rus i el portuguès. Una diversitat que supera de llarg les prop de 180 nacionalitats diferents que conviuen a la ciutat".

Fonts: Estudi de la diversitat lingüística de l'ONG Linguapax

mes, recursos i accions municipals en els àmbits de la interculturalitat, el feminisme i l'educació en matèria de cultura popular.

2. Desenvolupar un **calendari festiu** de cultura popular que sigui **reflex de la diversitat** cultural i desenvolupar accions de memòria i commemoratives que promoguin el reconeixement dels diferents elements referencials.
3. Desenvolupar un **programa de cultura popular destinat a equipaments** culturals que promogui la diversitat cultural amb una perspectiva intercultural.
4. Dissenyar **programes educatius** per als equipaments culturals i de proximitat centrats en la diversitat i la mediació cultural. El disseny i la implantació d'aquests programes s'ha de realitzar en aliança amb el tercer sector de la ciutat.
5. Iniciar el procés de reflexió i debat necessari per **actualitzar** el model de xarxa, la missió i els valors de les **Cases de la Festa** [14].
6. Desenvolupar un **sistema d'informació** a partir d'indicadors específics en l'àmbit de les cultures populars, posant èmfasi en la participació, la diversitat i el diàleg intercultural.
7. Dissenyar **programes específics** en l'àmbit de la cultura popular amb l'objectiu de lluitar contra el racisme, l'exclusió, la discriminació i l'estigmatització per raons de diversitat cultural o religiosa, d'origen, de gènere, funcional, d'edat, etc.
8. Dissenyar **accions específiques de reconeixement** de la diversitat de bagatges culturals i dels drets històrics del **poble gitano**.
9. Desenvolupar un programa de **mesures de reconeixement** dels pobles minoritzats en origen.
10. Crear i impulsar un **grup de treball per festes majors** [15] entre diferents àrees municipals i de districtes per tal d'ajudar a consolidar-les i desenvolupar la seva tasca entorn de l'accés i la participació cultural.
11. **Unificar els criteris i els processos administratius** segons tipologies d'actes per a la sol·licitud de llicències i permisos d'ús de l'espai públic.
12. Potenciar mecanismes per a la interlocució i acompanyament amb l'objectiu d'atendre les demandes dels diferents col·lectius de l'àmbit de les cultures populars, amb independència de la forma amb què aquests col·lectius s'estructurin.

← 14

En aquests moments n'hi ha deu que ofereixen recursos a les entitats de cultura popular i tradicional de la ciutat i estan localitzades de la manera següent: dues a Ciutat Vella, dues a Gràcia, tres a Sant Andreu, dues a Sant Martí i una a Sants-Montjuïc.

Fonts: Cultura Popular. ICUB

← 15

Cada any a Barcelona se celebren fins a 68 festes majors de diferents barris.

Fonts: Cultura Popular. ICUB

Agents articuladors municipals

Les accions en l'àmbit de les cultures populars i tradicionals són impulsades alhora per l'ICUB mitjançant la Direcció de Ciutat Educadora i Cultura als Barris, la Direcció de Teixit Cultural, el Departament de Festes ICUB, el comissionat d'Immigració, Interculturalitat i Diversitat i s'estan desenvolupant en plena coordinació amb la Comissió de Cultura Popular i Tradicional del Consell de Cultura.

4. CULTURA I EDUCACIÓ: DRET A LA PARTICIPACIÓ CULTURAL I A L'EDUCACIÓ I PRÀCTICA ARTÍSTICA AL LLARG DE LA VIDA

Missió

Avançar en el **dret a les pràctiques culturals i a l'educació artística** al llarg de la vida de la ciutadania a través del desenvolupament d'una política pública transversal entre els àmbits cultural i educatiu.

Objectius

La mesura de govern "Cap a una política pública de cultura i educació" es va aprovar el mes d'abril del 2019. Tanmateix, algunes de les accions recollides en el seu pla d'acció encara no s'han implementat. La necessitat de seguir desplegant aquesta mesura tan important i innovadora i el fet que els seus principis s'alineen perfectament amb el paradigma dels drets culturals dona sentit a incorporar-la en el present pla.

Tant els estudis previs de la mesura de govern sobre cultura i educació com la recentment presentada Enquesta de participació i necessitats culturals de Barcelona (febrer del 2020) detecten amb claredat una situació de desigualtat en les possibles oportunitats educatives i formatives i de participació en la vida cultural: d'una banda, la participació cultural i les pràctiques artístiques i culturals són desiguals en funció del barri, la renda, el nivell d'estudis i l'estatus familiar; d'altra banda, l'oferta d'una part important dels ensenyaments artístics de la ciutat es concentra en uns territoris més que en uns altres.

L'Ajuntament de Barcelona està actualment desplegant la mesura de govern sobre cultura i educació, amb aquests objectius:

- Desenvolupar i assegurar, en la mesura que sigui possible, una oferta cultural educativa equilibrada territorialment i dirigida a població de totes les edats i al llarg de tota la vida.
- Connectar agents culturals i educatius, tot superant la segmentació institucional i competencial.
- Desenvolupar un tipus d'intervenció basada en les necessitats i capacitats detectades en cada territori i les seves especificitats, promovent la dimensió comunitària.
- Valorar els **centres educatius [16]** com a generadors de coneixement, continguts i creacions, més enllà del seu rol de divulgadors i transmissors. I, al mateix temps, potenciar la dimensió educadora dels centres culturals i dels espais de creació de la ciutat.
- Vincular els processos i els agents de la creació contemporània (i el seu compromís amb els valors intrínsecs de la cultura: la llibertat creativa, la formació estètica i l'expressivitat, la memòria, la recerca...) com a motors del desenvolupament educatiu de la ciutat.
- Contribuir al reconeixement de les capacitats de les persones i les comunitats. Promoure l'emergència d'altres centralitats i el focus de creació i de difusió cultural més enllà de les institucions que actualment vertebraven la xarxa.
- Reconèixer i impulsar el desenvolupament de pedagogies d'educació cultural i artística múltiples i heterogènies que: comparteixen el respecte

16 →

A Barcelona hi ha 700 centres educatius, 317 dels quals tenen escola bressol, 360 dels quals imparteixen educació infantil, 349 dels quals imparteixen educació primària i 236 dels quals imparteixen educació secundària.

Fonts: Departament d'Educació. Generalitat de Catalunya.

pels coneixements diversos, la sistematització i el rigor en l'adquisició dels llenguatges expressius, l'aprenentatge universal inclusiu i el protagonisme de les persones en el procés d'aprenentatge.

A l'hora de desplegar una política cultural educativa de ciutat cal tenir en compte els principis metodològics següents:

Reconeixement, interdependència i col·laboració: cooperació i integració interadministrativa; propostes singulars i específiques dels barris i territoris, governança compartida.

Hibridació i adaptació: hibridació de les escales barri-ciutat, de les pedagogies consolidades i les emergents, de les propostes públiques i les comunitàries, del lectiu i reglat i del fora escola.

Principi de realitat i aprenentatge universal inclusiu: aprendre a partir de la pràctica real.

Línies d'acció

Les accions de la mesura ja aprovada es despleguen a partir de tres grans eixos d'actuació:

En contextos escolars i educació formal:

1. En el marc del **Pla de Barris**, ampliar els programes que vinculen cultura i educació amb el programa "**Caixa d'eines**" [17], facilitant la implicació de les entitats del territori i promovent la transformació educativa i l'equitat en aquells centres amb més necessitats educatives.
2. Portar a terme el projecte pilot de "**Temps d'art**" als centres educatius per tal de promoure processos de pràctica i creació artística interdisciplinaris dins de l'horari lectiu i amb la voluntat d'ampliar la dedicació horària de l'alumnat cap a aquest tipus de pràctiques artístiques.
3. Ampliar els programes municipals que promouen processos de creació artística dins dels centres educatius (**En Residència, Tot Dansa, Escena Pilot**) [18] fins a arribar a oferir-ne com a mínim un per a cada institut públic de la ciutat.
4. Impulsar el programa **Acompanyaments i Vinculacions** als batxillerats d'arts escèniques i arts visuals de la ciutat. Aquest programa, adreçat als setze instituts amb aquests batxillerats, els relaciona amb equipaments i esdeveniments culturals de la ciutat per ajudar a completar la formació de l'alumnat i que aquest es vinculi i participi a l'ecosistema d'arts visuals i arts escèniques de la ciutat.

En entorns educadors no formals i informals:

5. Impulsar un programa de **suport a entitats i equipaments i ajudes a famílies** per promoure activitats extraescolars de caràcter artístic i cultural, sobretot en els territoris amb més dèficit d'equipaments i oferta d'ensenyaments artístics. Aquesta línia quedaria emmarcada dins de la política de Tardes Enriquides que vol assegurar que tots els

← 17

Entre el 2017 i el 2020, el programa "Caixa d'eines" ha involucrat 35 centres educatius diferents, amb activitats en les quals han participat uns 3.100 alumnes. S'ha dut a terme en col·laboració amb 15 entitats educadores i amb la participació de 7 equipaments culturals dels territoris. Per a la següent fase del Pla de Barris, del 2021 al 2024, hi ha convocats 56 centres educatius.

Fonts: Pla de Barris. Foment de Ciutat

← 18

El programa Tot Dansa suma 18 edicions i cada any ha produït un espectacle amb la participació total de més de 3.000 alumnes. El programa En Residència fa 12 anys que està en funcionament i ha promogut 146 processos creatius a 50 instituts diferents de la ciutat. A l'Escena Pilot, amb només dues edicions realitzades i la incidència de la pandèmia, ja hi han participat 111 nois i noies.

Fonts: ICUB i Consorci d'Educació de Barcelona

infants de la ciutat puguin participar en activitats extraescolars dues tardes per setmana.

19 →

N'hi ha 5 amb un total de 2.893 alumnes matriculats (curs 2018-2019).

Fonts: Institut Municipal d'Educació de Barcelona (IMEB)

6. Ampliar el nombre d'**escoles municipals de música i arts** [19], en les quals la música, el teatre o la dansa es relacionen directament com a eina expressiva.
7. Promoure activitats de suport i acompanyament als centres educatius i els projectes de sensibilització musical a escala comunitària, vinculades a equipaments culturals, com són **els centres cívics, casals de barri i casals de joves** i, sobretot, fomentar projectes amb les **escoles públiques i de règim general i escoles bressol**.

En la **dimensió educativa dels centres culturals de la ciutat**:

8. **Transformar els models i equips dels serveis i programes educatius** dels centres culturals i fomentar-ne la centralitat i el reconeixement. Impulsar una implicació més gran dels serveis educatius en la definició del programa cultural general dels centres culturals.
9. Potenciar programes estables que **connectin els centres culturals amb els centres educatius** propers.

Agents articuladors municipals

Les accions en l'àmbit de cultura i educació són impulsades per l'ICUB mitjançant la Direcció de Ciutat Educadora i Cultura als Barris, la Direcció d'Educació de l'Àrea de Cultura, Educació, Ciència i Comunitat, i per l'IMEB en col·laboració amb el Pla de Barris de Barcelona i el Consorci d'Educació de Barcelona.

5. CULTURA FEMINISTA: DRET A UNA CULTURA DIVERSA I EQUITATIVA

Missió

Avançar en el **dret a la participació equitativa i la representació diversa d'identitats culturals** des de la perspectiva feminista, aplicant la perspectiva de gènere a tots els àmbits de les polítiques culturals de la ciutat.

Objectius

Les polítiques públiques basades en els drets culturals han de posar un èmfasi explícit en l'equitat de gènere i els drets LGTBI. Les polítiques culturals han de reforçar la perspectiva de gènere i desplegar tot el seu potencial per promoure la participació plural i activa de les dones i de totes les persones que no compleixen la norma androcèntrica i heterosexual en la vida cultural. Aquesta participació s'ha de donar en igualtat de condicions, tant en l'accés a les pràctiques culturals i la formació artística com en la creació i expressió de narratives i imaginaris, el desenvolupament de noves identitats individuals i col·lectives i la presa de decisions en els àmbits públic, privat i comunitari.

Aquesta mesura, però, no es pot deslligar del context actual. Cal reconèixer el paper de la lluita dels moviments feministes en la presa de consciència de les desigualtats de gènere. En l'àmbit cultural també s'estan donant noves situacions i demandes que aquesta mesura vol abordar. Els casos d'assetjament sexual i d'abús de poder dins del sector cultural són la punta d'un iceberg format per infinitat de desigualtats i de relacions de poder que fins ara no s'havien posat en qüestió.

Partint d'aquesta base, els objectius que persegueix aquesta mesura són els següents:

- Superar les desigualtats basades en qüestions de gènere en la cultura de la ciutat.
- Incorporar la perspectiva feminista en la planificació, gestió, execució i avaluació de la política pública desenvolupada per l'Institut de Cultura i per tots els projectes i organismes en els quals participa.
- Trencar les dinàmiques de feminització de treballs culturals menystinguts i precaritzats.
- Garantir la presència equilibrada de les **dones en les posicions de presa de decisió** [20].
- Assegurar **una programació cultural paritària** [21] a la ciutat de Barcelona.
- Evitar els estereotips de gènere sexistes i androcèntrics en les programacions i en la comunicació.
- Promoure la reflexió sobre com aplicar la perspectiva feminista en les polítiques i l'acció cultural de la ciutat.
- Aplicar la perspectiva interseccional per tenir en compte altres eixos de desigualtat (classe, origen, raça, etc.) a més del de gènere.

Línies d'acció

L'any 2019 es va crear un grup de treball sobre Cultura i Gènere en el marc del programa Cultura Viva. Aquesta mesura recull el resultat d'aquelles sessions i

← 20

Avui les dones són majoria en les direccions de les biblioteques de Barcelona (83%), dels centres cívics (68%) i les fàbriques de creació (55%) i, en canvi, són minoria en les direccions dels museus, espais patrimonials i centres d'exposicions (38%).

Fonts: Observatori de Dades Culturals de Barcelona. Gabinet Tècnic de l'Institut de Cultura

← 21

Per posar dos exemples del canvi que està impulsant l'Ajuntament en els últims anys: a la programació de les festes de la Mercè del 2020, les dones van ser majoria en les bandes amb líder (60%), en les bandes sense líder (58% amb dones), en un 68% dels espectacles hi participaven dones i el 79% de les direccions artístiques eren dones. En el Barcelona Districte Cultural del 2020, el 54% dels espectacles van ser dirigits per dones.

Fonts: Observatori de Dades Culturals de Barcelona. Gabinet Tècnic de l'Institut de Cultura

incorpora tot el treball realitzat per la Regidoria de Feminismes i LGTBI. Tanmateix, es tracta d'una mesura encara en fase de disseny que requerirà seguir-hi treballant per contrastar la proposta inicial i complementar-la amb noves visions internes, de l'Ajuntament, i externes, del moviment feminista cultural.

Val a dir que aquesta és una mesura que té en compte les desigualtats que estan integrades en la pròpia institució que l'impulsa, l'Institut de Cultura de Barcelona; per això, recull diverses línies d'acció orientades a la revisió, des d'una perspectiva feminista, del funcionament intern de l'Administració.

Actualment les línies d'acció de la mesura de govern són les següents:

1. Eixamplar els **indicadors d'usos culturals i de gestió pública amb perspectiva de gènere**. Cal generar dades segregades per sexe en tots els centres a càrrec de l'Ajuntament. Aquesta acció és necessària per poder tenir una anàlisi exhaustiva de la realitat de la ciutat i facilitar la seva interpretació, avaluació i disseny de noves polítiques culturals. Caldrà que les noves dades incloguin informacions sobre la gestió (rols i càrrecs per sexe de l'Administració, les institucions i equipaments culturals i els festivals que s'impulsen des de l'Ajuntament o que hi reben suport). També caldrà incloure informes regulars sobre justícia de gènere en els diferents sectors culturals que incorporin també elements d'anàlisi qualitatiu.
2. **Formar el personal municipal i de les institucions, consorcis i equipaments culturals**. Per tal de garantir la incorporació de la mirada feminista en la política cultural cal que totes les persones que hi intervinguin siguin coneixedores de la seva importància i tinguin eines per aplicar-la en la seva feina diària. Per això, en coordinació amb la Direcció de Serveis de Gènere i Polítiques del Temps es crearà un **programa de formació obligatori** per a tot el personal, adaptant els continguts al rol que cada persona desenvolupi.
3. Aplicar la **mirada de gènere en els criteris de selecció de personal** intern de l'ICUB i dels equipaments i organismes on participi, així com en les **promocions** internes, sobretot quan es tracti de càrrecs directius. Aquesta línia permetrà avançar cap a la paritat en tots els nivells organitzatius i disminuir progressivament l'efecte del sostre de vidre i la feminització de determinats rols i posicions subalternes a l'organigrama.
4. Crear la **Unitat de Transversalitat de Gènere** dins l'estructura de l'ICUB, tal com determina el Reglament per a l'equitat de gènere a l'Ajuntament de Barcelona (2019). Per tal de garantir que es desenvolupin correctament tots els canvis i protocols interns per aplicar la perspectiva de gènere en tota l'acció municipal, cal que hi hagi una unitat referent que vetlli per aquest correcte desenvolupament. La persona o persones que formin aquesta Unitat, amb la formació i l'experiència necessàries, hauran de fer seguiment de tots els programes i avaluar-los i serà el vincle permanent entre l'ICUB i la Direcció de Serveis de Gènere i Polítiques del Temps.
5. Crear una **comissió de gènere dins del Consell de Cultura**. El Consell, com a màxim òrgan de participació, serà el responsable de dur a

terme el seguiment i reclamar la rendició de comptes de les polítiques desenvolupades des de l'Ajuntament. Caldrà que estigui formada per persones i organitzacions feministes del sector cultural i inclourà encàrrecs concrets d'avaluació i seguiment anual.

6. **Avaluar les beques, les subvencions i els ajuts amb perspectiva de gènere.** Tot i que actualment les bases incorporen clàusules sobre igualtat de gènere, l'avaluació d'aquestes un cop efectuades les activitats i programes és insuficient. Cal, doncs, establir un sistema d'avaluació específic que permeti anar acotant els criteris any a any. Aquesta tasca s'assumiria des de la Comissió de Gènere del Consell de Cultura en col·laboració amb la Unitat de Transversalitat de Gènere de l'ICUB.
7. Elaborar **informes d'impacte de gènere** d'aquells programes de despesa amb més pertinença al gènere. Els resultats d'aquests informes hauran de comportar canvis en aquelles actuacions pressupostàries que no tinguin en compte o reproduïxin desigualtats de gènere. L'objectiu d'aquesta línia és, doncs, garantir uns **pressupostos culturals amb perspectiva de gènere**.
8. Garantir la **visibilització de la creació i el treball de les dones** artistes i professionals establint l'exigència de paràmetres de paritat en totes les programacions culturals en les quals l'Ajuntament intervingui.
9. Donar impuls i suport al **relat amb perspectiva feminista [22]** en la programació cultural de centres públics i festivals de ciutat, també en els centres amb la provisió de serveis externalitzada i en les institucions consorciades en les quals l'Ajuntament és una de les administracions presents. Aquesta acció permet lluitar en contra de la cultura heteropatriarcal, incorporant el relat feminista no hegemònic i donant visibilitat a les interseccionalitats. Per fer-ho, caldrà haver posat en marxa els recursos formatius i el sistema d'avaluació amb perspectiva de gènere.
10. Elaborar un **protocol d'assetjament sexual i per raó de sexe** per a tots els equipaments, projectes, programes, festivals i programacions que es desenvolupin des de l'Ajuntament o que aquest hi intervingui. Els casos d'assetjament, males praxis i abús de poder que han sortit a la llum en els darrers temps fan palesa la necessitat d'establir un protocol complet que permeti a l'Administració actuar amb responsabilitat tenint en compte les singularitats de l'acció cultural. Serà important, però, que aquest protocol vagi més enllà dels casos amb component sexual i aprofundeixi també en els abusos de poder i en les males praxis en la gestió de persones quan tinguin un component de desigualtat per raó de sexe. El seu disseny s'haurà d'elaborar en coordinació amb la Direcció de Serveis de Gènere i Polítiques del Temps.
11. Incorporar la **perspectiva de gènere en totes les activitats educatives** que es desenvolupin des dels programes i equipaments culturals municipals. Aquesta línia està estretament lligada amb la mesura de Cultura i Educació.
12. Assegurar el **seguiment** de les pautes marcades per la Guia de comunicació inclusiva elaborada per l'Ajuntament en totes les accions de co-

← 22

Els anys 2016 i 2017 només un 4% de les activitats programades a Barcelona incorporava la perspectiva de gènere.

Fonts: Informe d'impacte de gènere. Anna Cabó. Ajuntament de Barcelona

municació (internes i externes) que s'executin des de l'Institut de Cultura o des de qualsevol equipament, projecte o organisme en el qual participi.

Agents articuladors municipals

Les accions en l'àmbit de feminismes i cultura són impulsades per l'ICUB mitjançant el Departament de Projectes Estratègics i per la Regidoria de Feminismes i LGTBI i la seva Direcció de Serveis de Gènere i Polítiques del Temps.

6. CULTURA I ESPAI PÚBLIC: DRET A L'ACCÉS I A LA PARTICIPACIÓ CULTURAL AL CARRER

Missió

Impulsar l'espai públic com un dels escenaris principals de la vida cultural de la ciutat garantint el **dret a la ciutat i a la participació cultural** de manera sostenible.

Objectius

La relació entre el dret a participar en la vida cultural de la ciutat i els espais públics és molt estreta: la ciutat, i sobretot els seus espais públics, contenen una dimensió cultural implícita que es manifesta en les pràctiques i els costums de la ciutadania; i una dimensió cultural explícita, que es reflecteix en el patrimoni, l'arquitectura, l'urbanisme, l'ordenació de l'espai, el disseny, l'art públic, el paisatge i la relació amb el medi natural.

Així mateix, cal esmentar que amb l'esclat de la pandèmia de la covid-19 i el risc que suposen les aglomeracions en espais tancats, l'espai públic ha esdevingut una alternativa viable a l'aturada total de moltes activitats. En l'àmbit cultural, l'aposta per les activitats i expressions a l'espai públic ha portat a la possibilitat d'ampliar, renovar i ressignificar els espais públics, així com les mateixes expressions que hi tenen lloc.

En aquest sentit, els objectius que persegueix aquesta mesura de govern són els següents:

- Aportar la mirada cultural a la planificació urbana de la ciutat per garantir la conservació del patrimoni, l'expressió de les memòries i l'exercici de la creativitat.
- Desenvolupar una acció cultural que incorpori en la reflexió, la creació i l'execució la mirada ambiental.
- Garantir l'ús cultural de l'espai públic i l'expressió de totes les pràctiques presents a la ciutat.
- Aprofundir en noves formes d'ús cultural de l'espai públic i en la recuperació d'altres que s'havien perdut.
- Promoure la generació de noves comunitats culturals i ciutadanes al voltant de la cocreació de l'espai públic.
- Reduir els desequilibris existents entre els usos culturals de l'espai públic en zones i barris diversos de la ciutat.

Tot plegat, però, tenint molt present que la gestió de l'espai públic i els espais compartits porta associada una complexitat que no es pot perdre de vista. Cal plantejar les expressions culturals al carrer atenent l'impacte i afectació que poden arribar a tenir i sempre observar la convivència d'usos de l'espai públic.

Línies d'acció

Aquesta mesura de govern es troba en fase de contrast tot i que s'ha avançat en la concreció i la implementació de moltes de les línies d'acció:

1. Desenvolupar programes i intervencions culturals a les superilles de la ciutat (**superilles culturals**). El **projecte de les superilles [23]** ha fet

← 23

El projecte Superilla Barcelona parteix de l'execució a 5 barris entre el 2015-2019 (Sant Antoni, Poblenou, Hostafrancs, Les Corts i Horta) i ara fa un salt d'escala per arribar a tota la trama Cerdà (als districtes de l'Eixample i de Sant Martí) ens els propers 10 anys.

Fonts: Segona Tinència d'Alcaldia. Àrea d'Ecologia, Urbanisme, Infraestructures i Mobilitat. Ajuntament de Barcelona

un pas endavant en els darrers anys i ha esdevingut un referent d'intervenció urbanística a escala internacional. Així mateix, gràcies a l'urbanisme tàctic dut a terme des de l'esclat de la pandèmia, s'ha pogut donar resposta a necessitats de la ciutadania i dels sectors econòmics d'una manera ràpida. Tots aquests nous espais ja són eminentment culturals en la mesura que allotgen diferents expressions i formes de vida de la ciutadania. Cal, doncs, fer un pas més enllà i institucionalitzar l'ús cultural de les superilles, creant-hi programacions de diferents disciplines i formats i implantant infraestructures bàsiques (efímeres o consolidades) per poder desenvolupar-hi activitats culturals. Tot plegat, però, mantenint l'esperit participatiu de les superilles, escoltant el veïnat de cada barri i fent-lo partícip de tot allò que s'hi desenvolupi. La programació cultural de les superilles es vincularà amb equipaments culturals de proximitat com a antenes públiques que en facilitaran el desenvolupament, en la línia que apunta el punt següent.

2. Avançar en el desenvolupament d'un **urbanisme municipal amb perspectiva cultural**. Cal implantar aquesta nova mirada en el disseny i les intervencions que es realitzin a la ciutat, de la mateixa manera que en els darrers anys la perspectiva feminista ha tingut un paper en el model urbà. Aquesta nova perspectiva, però, s'ha de fer des del paradigma dels drets culturals i l'ús de l'espai públic per part de la ciutadania, allunyant-se del paper que en les darreres dècades ha tingut la cultura en les transformacions urbanes, molt centrat en la construcció de grans equipaments. Aquesta mirada cultural ja s'ha tingut en compte en algunes de les transformacions urbanes dels darrers anys, per exemple, en el disseny de nous parcs com el de les Glòries.
3. Aplicar la **nova regulació de l'activitat de música al carrer**. Gràcies a l'intens treball de recerca i de reflexió conjunta amb els col·lectius d'artistes, responsables dels districtes de la ciutat i de l'Àrea d'Ecologia Urbana, s'han pogut detectar quines són les necessitats a les quals la nova normativa ha de donar resposta: descentralitzar l'activitat per evitar la pressió a Ciutat Vella (passant de 18 punts concentrats en aquest districte a 51 punts repartits per tota la ciutat), facilitar més i millor participació de músics i músiques, establir drets i deures per als participants, compartir la governança entre les diferents àrees de l'Ajuntament implicades, el col·lectiu de músics/músiques, els i les comerciants i el veïnat, i garantir un exercici artístic digne i reconegut.

A partir de l'experiència de la regulació de l'activitat de música al carrer, s'està estudiant l'**ampliació de l'ordenança per a l'impuls de les manifestacions a l'espai públic d'altres categories artístiques i culturals, com ara la dansa, el teatre, el circ, etc.**

4. Crear un **programa de foment i suport a l'art urbà**. En els darrers anys s'ha avançat en la regulació de la presència de l'art urbà a la ciutat; tanmateix, amb aquesta línia es vol anar un pas més enllà i iniciar un procés per promoure aquestes expressions artístiques des de les institucions públiques.

Les dues accions concretes que ja inclou aquesta línia són les següents:
a. Aprofundir en la facilitació de nous formats i tipologies d'interven-

cions, ampliant els espais disponibles per a la intervenció artística i ampliant els ajuts i les eines de suport per a la seva promoció. En aquest sentit, caldrà identificar i categoritzar els espais per a l'art urbà diferenciant entre murs oberts (espais lliures d'expressió artística que caldria desplegar pel conjunt de territoris de la ciutat) i murs regulats (on cal una planificació i autorització específica). També cal facilitar la realització d'intervencions artístiques de gran format a mitgeres que ho permetin.

b. Posar en funcionament el **Centre d'Art i Creativitat Urbana "El Cilindre d'Horta"** com a referent i espai motor d'aquest moviment artístic a la ciutat. El Cilindre posarà a disposició d'artistes i ciutadania recursos, formació i divulgació sobre l'art urbà. Així mateix, esdevindrà un centre de recerca i reflexió sobre aquestes expressions des d'una perspectiva cultural, antropològica i contemporània i en constant diàleg amb altres espais i donant suport a projectes sorgits d'altres territoris al voltant de l'art urbà. També cal apuntar que l'aposta pel Cilindre d'Horta com un nou espai de referència artística a escala municipal respon a la lògica de descentralització que travessa tota la mesura.

5. Desenvolupar el programa **Línia Cultural Rambla** [24]. El projecte global de transformació de la Rambla de Barcelona incorpora una estratègia cultural específica que inclou tot un conjunt d'accions per construir una nova vivència quotidiana de la Rambla a través de les pràctiques culturals i comunitàries del veïnat. Les principals accions que recull aquesta estratègia, fins a aquest moment, són la posada en marxa de la **Ràdio Rambles**, un espai radiofònic creat en un quiosc de floristes en desús que té l'objectiu de donar veu als veïns i les veïnes, entitats, institucions, esdeveniments i comunitats de la Rambla; Àgores Rambles, espais de trobada i programació cultural (actualment estan en marxa l'Àgora Infantil Andreu Nin, l'Àgora Musical Plaça Reial, l'Àgora de Debat i l'Àgora Flor amb Amics de la Rambla, el Gremi de Floristes i entitats culturals i socials). Així mateix, també inclou la creació d'una programació cultural estable a la Rambla i un espai de coordinació entre els diferents equipaments que s'hi ubiquen.

← 24

La Línia Cultural Rambla treballa amb tots els veïns i les veïnes de l'emblemàtic passeig, mitjançant l'articulació de la Taula d'entitats culturals i veïnals, en la qual participen 20 entitats, i amb els 22 equipaments i institucions culturals presents a la Taula d'institucions culturals de les Rambles.

Fonts: Foment de Ciutat

6. **Desbordar l'espai físic dels equipaments culturals** obrint-se a l'espai públic. Un dels elements clau per al desplegament d'aquesta línia passa per dissenyar els projectes culturals dels equipaments culturals de la ciutat com quelcom que depassa les seves parets. És a dir, plantejar el projecte cultural com una proposta que es desplega i impacta en el territori proper, un plantejament que pot significar la consideració de l'espai públic proper com un espai de programació i desenvolupament del programa cultural regular de l'equipament. Per desplegar aquesta línia caldrà analitzar les possibilitats i les necessitats de cada equipament tenint en compte la seva ubicació i el seu entorn.

7. Desenvolupar un **programa d'accions culturals** orientades a fer **divulgació i sensibilització sobre l'emergència climàtica** i totes les temàtiques derivades. Com s'ha dit, la cultura té la responsabilitat de tenir un paper central en la divulgació, la sensibilització i generació de debat sobre la sostenibilitat i els límits físics del planeta. En aquest sentit,

cal apostar per desenvolupar una línia específica de suport a la creació i de producció pròpia en aquest tipus d'activitats. Es tracta d'un programa que ja incorpora experiències prèvies a la ciutat, com són les celebracions del Dia sense Cotxes o el programa "Obrim carrers", iniciatives engegades des de la Regidoria d'Ecologia Urbana.

8. Consolidar i ampliar les activitats i les programacions a l'espai públic de tots els programes de l'ICUB i dels grans esdeveniments com a principal actiu per impulsar l'accés i la participació ciutadana. Aquesta línia vol consolidar (tal i com es planteja en la primera de les mesures exposades en aquest pla) el camí ja iniciat amb la descentralització a places i altres espais públics de diferents barris de part de la programació de la Biennial de Pensament Ciutat Oberta, la Biennial Ciutat i Ciència o les Festes de la Mercè, entre d'altres.

Agents articuladors municipals

Les accions en l'àmbit de cultura, espais públics i dret a la ciutat són impulsades per l'ICUB mitjançant la Direcció de Ciutat Educadora i Cultura als Barris i la Direcció de Programes Culturals, la Regidoria d'Ecologia, Urbanisme, Infraestructures i Mobilitat, la Regidoria d'Emergència Climàtica i Transició Ecològica, el Districte de Ciutat Vella, el Districte d'Horta-Guinardó i l'Institut Municipal del Paisatge Urbà (IMPU).

7. CULTURA I DRETS DIGITALS: INSTRUMENTS I POLÍTIQUES PER A L'ACCÉS AL CONEIXEMENT, LA TRANSPARÈNCIA I LA INNOVACIÓ DIGITAL

Missió

Impulsar els **drets digitals** a partir dels usos de les noves tecnologies com a àmbit fonamental per garantir el **dret a la participació, la transparència, l'accés a continguts culturals i a la informació**.

Objectius

El debat internacional sobre els drets digitals i la seva relació amb els drets culturals ha tornat a posar sobre la taula temes com ara la llibertat d'expressió, la privacitat de les dades o les tecnologies lliures, i ha obligat a fer una reflexió profunda sobre la neutralitat de la xarxa i la lliure circulació de la cultura, el coneixement i la informació. En aquest sentit, les polítiques d'innovació digital a Barcelona, per tal de garantir-ne els valors i les perspectives més democràtiques, estan basades en els drets digitals i les tecnologies obertes i lliures, sobretot en la seva dimensió cultural.

D'altra banda, la pandèmia del coronavirus ha posat en evidència els límits de les visions economicistes o centrades en una visió acrítica de la tecnologia: l'enorme augment dels "continguts" culturals consultats o "consumits" en línia ha comportat beneficis especialment a les grans plataformes tecnològiques, sense que els creadors/ores i els productors/ores culturals de la ciutat hagin obtingut la visibilitat o els rèdits possibles. Partint d'aquestes constatacions, els objectius d'aquesta mesura de govern són els següents:

- Garantir la transparència de les actuacions de l'Institut de Cultura i de tots els organismes en els quals participa.
- Promoure i donar suport a les comunitats vinculades a la cultura digital per prototipar i donar resposta als nous reptes locals i globals.
- Promoure l'accés a continguts artístics i culturals a través de sistemes de dades obertes (*open data*).
- Generar xarxes i projectes de col·laboració amb altres institucions nacionals i internacionals.
- Dissenyar nous marcs normatius municipals que incideixin positivament en els drets digitals de la ciutadania.

Línies d'acció

Aquesta mesura de govern es troba en la fase de disseny i, per tant, les línies d'acció que es presenten a continuació estan encara en una fase inicial.

Fins a aquest moment, les línies d'acció que inclou la mesura són les següents:

1. Posar en funcionament un **laboratori ciutadà** on comunitats científiques, culturals i d'innovació digital i democràtica facin recerca per prototipar i desenvolupar respostes a grans reptes de ciutat entorn de la cultura, la tecnologia i la democràcia. Aquest projecte s'ha iniciat al **Canòdrom** a través de l'**Ateneu d'Innovació Digital i Democràtica**.
2. Impulsar **projectes de col·laboració entre l'àmbit artístic i institucions científiques i de recerca** a escala local i internacional, donant conti-

nuitat a l'experiència iniciada amb el CERN a través del programa Collide, i generant sinergies entre projectes d'art i ciència de la ciutat i internacionals a partir del centre d'art, cultura i ciència de la casa Muñoz Ramonet.

3. Desenvolupar **protocols de transparència** i les dades obertes (*open data*) a l'Administració municipal. Actualment l'Ajuntament i l'Institut de Cultura ja disposen de dades obertes per a consulta de la ciutadania; tanmateix, cal anar un pas més enllà en la millora dels protocols per facilitar encara més l'accés i l'ús de les dades.
4. Crear nous **dispositius pedagògics** dirigits especialment a escoles i instituts amb la voluntat d'enfortir el **dret a la informació amb una mirada crítica**. Aquesta línia vol impulsar un ús de la xarxa com a espai de comunicació i cohesió social, per a la creació de coneixement, l'autonomia crítica, el dret d'expressió i d'informació. Es tracta d'implementar un nou projecte que porti les eines necessàries per fer un ús instrumental i crític de les tecnologies.
5. Afavorir les **dades obertes (open data)** [25] dels fons i les propostes de les institucions públiques culturals, els consorcis i patronats i l'accés públic. En aquest sentit, l'Open GLAM (**galeries, biblioteques, arxius i museus**, per les sigles en anglès), una xarxa que dona suport a l'intercanvi i la col·laboració entre institucions culturals que busquen l'accés obert a les seves col·leccions, esdevé un molt bon marc d'acció per a l'Ajuntament. A partir d'aquest sistema es garantiria l'accés als continguts i la transparència i permetria generar metodologies compartides que puguin integrar patrimonis digitals.
6. Promoure el desenvolupament d'una **plataforma digital municipal de codi obert** i amb una governança democràtica que faciliti l'accés a continguts culturals de proximitat, permeti un retorn econòmic als processos de creació i que garanteixi drets digitals i la privacitat de les dades personals dels seus participants.
7. Potenciar el programa d'Arxius Oberts per garantir que la ciutadania tingui accés a continguts culturals i les dades dels equipaments culturals, i els pugui reutilitzar amb facilitat. Gràcies al mapatge dels actius digitals culturals de la ciutat i a la identificació de les comunitats vinculades i els seus projectes, aquest programa ha obert el debat sobre els reptes col·lectius en relació amb l'ús dels fons digitals i al codisseny de possibles escenaris (alliberament a l'espai públic sota llicències lliures, alliberament dels fons audiovisuals digitals de les corporacions públiques de ràdio i televisió locals, modificació de la gestió i del model de propietat de l'espai radioelèctric públic, etc.).
8. Elaborar una **Carta municipal de drets digitals**, en consonància amb els documents actualment aprovats o en curs d'elaboració d'altres ciutats europees.
9. Assegurar que s'aplica la regla de **Public Money – Public Code** que consisteix a garantir que el programari desenvolupat amb fons públics sigui en codi obert. Caldrà, doncs, aplicar aquesta regla en tots els àmbits, des de llicències, programari, informació, material educatiu i material

25 →

El nombre d'objectes dels museus gestionats per l'ICUB accessibles en línia aquest 2021 són: 4.945 objectes del Museu Picasso (99,6% de la col·lecció), 935 objectes del Museu d'Història de Barcelona (2% de la col·lecció), 5.960 objectes del Museu del Disseny (7,39% de la col·lecció), 2.858 objectes del Museu de la Música (96% de la col·lecció) i 14.333 objectes del Museu Frederic Marès (48,67% de la col·lecció).

Fonts: Direcció de Patrimoni. ICUB

resultant d'investigació científica, acadèmica i artística. Aquesta regla garanteix que la inversió pública tingui beneficis directes en el conjunt de la societat, genera estalvi a les administracions, promou la col·laboració i estimula la innovació.

10. **Impulsar el sistema de connectivitat en equipaments de proximitat.** Des de l'Àrea de Cultura, Educació, Ciència i Comunitat s'està impulsant una sèrie d'actuacions de millora de les comunicacions de tots els casals de barri. Aquestes actuacions els han de permetre que puguin oferir a la ciutadania un millor aprofitament de les tecnologies en el transcurs de les activitats i projectes que s'hi desenvolupin. L'objectiu d'aquesta línia és homogeneïtzar la connexió a internet mitjançant accessos de fibra òptica a tots els casals de barri.

11. Afavorir l'ús de la plataforma **Decidim** en els **nous models de governança** d'equipaments culturals de la ciutat i donar a conèixer les seves potencialitats en les diferents escales del teixit cultural.

Agents articuladors municipals

Les accions en l'àmbit de cultura i drets digitals són impulsades per l'ICUB mitjançant la Direcció de Teixit Cultural i la Direcció de Memòria, Història i Patrimoni, per la Direcció d'Innovació Democràtica i la Direcció d'Acció Comunitària de l'Àrea de Cultura, Educació, Ciència i Comunitat i pel comissionat d'Innovació Digital, Administració Electrònica i Bon Govern.

8. MUSEUS DE CIUTAT: INNOVACIÓ, EDUCACIÓ I DRET A PARTICIPAR DEL PATRIMONI CULTURAL DE BARCELONA

Missió

Reforçar el paper dels equipaments museístics i patrimonials com a agents clau en la defensa dels **drets a la participació cultural, la difusió, el coneixement, la conservació, la memòria i la representació**.

Objectius

El paper dels grans **equipaments museístics i patrimonials municipals** [26] en la conservació del patrimoni, la interpretació de la ciutat, la seva història natural, social, científica i artística és indiscutible i cal seguir consolidant-lo. Tanmateix, per tal d'aplicar la perspectiva dels drets culturals cal anar un pas més enllà, incorporant noves vies d'accés de la ciutadania, promovent accions de foment de la creació i les pràctiques culturals i generant noves governances que fomentin l'articulació comunitària i territorial.

Cal, doncs, impulsar un model que connecti les relacions de proximitat amb la projecció internacional de les identitats de la ciutat: una ciutat diversa, multicultural, oberta, amb una superposició de tradició i innovació que li ha atorgat una personalitat pròpia que els museus i els espais patrimonials han de reflectir.

En aquest sentit, els objectius que persegueix aquesta mesura són els següents: Reformular la relació amb la ciutadania per tal que l'equipament museístic esdevingui un centre cultural especialitzat més obert, pròxim i amable.

- Fer de l'educació un eix vertebrador de la programació i l'acció dels museus i el patrimoni cultural en general.
- Apropar el relat dels museus i el patrimoni cultural de la ciutat a la societat per al seu gaudi, coneixement, i per facilitar una interpretació diversa de la construcció cultural de la ciutat.
- Facilitar plataformes que enforteixin el creuament de mirades i fomentin la participació i la creació col·lectiva, incloent-hi la recerca i l'experimentació cultural i artística.
- Incorporar nous models de creació i producció en què es faci efectiva la hibridació de disciplines, d'agents, de formes de desenvolupament i de productes culturals resultants.
- Millorar i potenciar la rendibilitat científica a través del coneixement de les col·leccions i béns patrimonials públics.
- Millorar les condicions d'accés i l'impacte social dels museus i el patrimoni a la ciutat.

Línies d'acció

La Direcció de Memòria, Història i Patrimoni de l'Institut de Cultura es troba actualment desplegant el seu pla d'actuació que ja orienta una nova aproximació al paper del patrimoni des de la perspectiva dels drets culturals. Així doncs, les línies d'acció que recull aquesta mesura estan inspirades en les ja apuntades en el pla d'actuació, i són el punt de partida d'un procés de debat, contrast i disseny amb diferents agents i entitats expertes que acabarà de caracteritzar la implementació de les línies d'acció següents:

26 →

A Barcelona hi ha 53 museus i centres d'exposicions. El 2019 van rebre 26,4 milions de visitants.

Fonts: Observatori de Dades Culturals de Barcelona. Gabinet Tècnic de l'Institut de Cultura

1. Consolidar la **Taula Educació i Museus** [27], com a espai de reflexió permanent per tal de promoure el programa d'educació formal i no formal dels museus. En aquest sentit, caldrà potenciar el paper dels serveis educatius dels centres, situant-los en el centre del projecte cultural i incorporant-los en els espais de decisió i disseny del programa, les relacions i la projecció de l'equipament.
2. Crear **programes estables** que reforcin la relació entre **escoles i museus**, afavorint l'intercanvi i la interacció entre els professionals d'ambdós àmbits.
3. Promoure la creació de **serveis de mediació i interrelació comunitària** dins l'estructura dels equipaments o en estreta relació. Aquests serveis han de procurar l'establiment d'un lligam amb les comunitats i els col·lectius que se sentin interpel·lats pel patrimoni i la memòria i iniciar processos i experiències conjuntes.
4. Implantar el **Pla de gènere i museus** en el qual s'està treballant actualment en tots els estrats de la tasca desenvolupada pels museus i la seva organització.
5. Concretar el projecte d'implementació del programa Àgora Ciutadana, un espai permanent de consulta i intercanvi de coneixement pensat en termes de proximitat i de participació comunitària.
6. Consolidar els **projectes transversals d'àmbit metropolità** (In-museum, Nit de Museus, Barcelona Dibuixa, etc.) i crear-ne de nous.
7. Establir **col·laboracions** estables i sòlides **entre els museus i les comunitats de memòria** existents a la ciutat. L'objectiu d'aquestes col·laboracions ha de ser complementar els seus processos de treball amb eines i coneixement especialitzat i aportant recursos tècnics i materials.
8. Implementar el projecte pilot "**Centres de dia de la creació (residències)**" en tres museus de la ciutat, com a laboratoris de creativitat i recerca des de la relectura del patrimoni cultural de Barcelona.
9. Consolidar i ampliar el programa **Creació i Museus** [28] que posa en relació fàbriques de creació i museus de la ciutat per crear propostes conjuntes. Aquest programa és una via d'aproximació a la interpretació del patrimoni, inserit en l'àmbit de la innovació creativa de la programació del Festival Grec.
10. Desenvolupar la plataforma digital **PATRIMONI BCN**, com a espai virtual d'entrada al conjunt de la informació i contingut dels museus i equipaments patrimonials de la ciutat.
11. Implantar de manera total el programa **Patrimoni Obert BCN**, com a instrument de difusió de les col·leccions de patrimoni i com a pont d'accés a la ciutadania.
12. Desenvolupar el projecte del nou equipament de **Reserva de col·leccions, museus municipals**, espai d'usos i **serveis mancomunats**

← 27

Les trobades d'aquesta taula començaran el maig del 2021 i hi participaran en una primera etapa els museus de gestió directa municipal o amb col·leccions de titularitat municipal i personal docent proposat pel Consorci d'Educació de Barcelona.

Fonts: Direcció de Patrimoni. ICUB

← 28

Per a l'edició del 2021 s'impulsen cinc processos creatius en els quals participen El Graner amb el Museu Etnològic i de Cultures del Món, el Tantarantana amb El Born Centre de Cultura i Memòria, La Caldera conjuntament amb el Castell de Montjuïc, La Central del Circ amb el Museu d'Història de Barcelona (MUHBA) i la Fabra i Coats amb el Jardí Botànic / Museu de Ciències Naturals de Barcelona.

Fonts: Direcció de Patrimoni. ICUB

en relació amb la conservació i reserva del patrimoni, plans de formació a diferents escales (professional, d'acció comunitària...) i plataforma d'acords de treball col·laboratiu amb institucions de recerca i coneixement a diferents escales.

13. Implantar el **Pla general d'accessibilitat universal dels museus** municipals, actualment en procés d'elaboració, i desenvolupar els plans específics de cada centre museístic, amb especial atenció a l'accessibilitat cognitiva.
14. Elaborar un estudi sobre la **política de preus i serveis** dels museus de Barcelona per a la concreció d'una estratègia per afavorir l'accés del conjunt de la ciutadania, preveient la **gratuïtat com un escenari possible**.

Agents articuladors municipals

Les accions en l'àmbit de museus i patrimoni són impulsades per la Direcció de Memòria, Història i Patrimoni de l'ICUB i la xarxa de museus i centres patrimonials de la ciutat, tant els propis com els consorciats i les fundacions, amb la col·laboració de la Regidoria de Memòria Democràtica.

9. BIBLIOTEQUES DE BARCELONA (PLA DIRECTOR 2030). DRET A LA LECTURA, A L'ACCÉS A LA INFORMACIÓ I AL CONEIXEMENT I FOMENT DE NOVES PRÀCTIQUES CREATIVES

Missió

Impulsar el **dret a la lectura, al coneixement, a l'accés a la informació i l'ús de tecnologies** a través de la Xarxa de Biblioteques de Barcelona com a espais fonamentals en la promoció de la cohesió social i del desenvolupament de les persones en igualtat d'oportunitats.

Objectius

Les **biblioteques de Barcelona** [29] són agents clau de desplegament de les polítiques culturals i educatives als barris de Barcelona, ja que faciliten a la ciutadania l'accés als recursos i programes culturals, i esdevenen alhora motors relacionals d'inclusió i d'acció comunitària al territori. En efecte, les biblioteques es converteixen en antenes que descentralitzen l'accés a la cultura de les grans institucions culturals, i alhora reconeixen i difonen les manifestacions culturals que es produeixen a cada territori, de manera que creen noves centralitats territorials.

El nou Pla director 2030 de Biblioteques de Barcelona es proposa construir el nou model de servei de biblioteca pública a la ciutat, obert i flexible, a partir de la identificació dels reptes socials i educatius en el marc dels drets culturals.

Els objectius de la present mesura són els següents:

- Fomentar el paper de les biblioteques com a espais per facilitar la descoberta, l'aprenentatge, la creació, la participació i l'intercanvi, la diversitat i la inclusió, en el marc de les polítiques culturals, educatives i socials que es despleguen al territori.
- Promoure el paper educatiu de la biblioteca com un espai d'aprenentatge fora de l'horari lectiu per a infants i joves.
- Esdevenir referent per a la formació al llarg de la vida.
- Participar activament en la difusió dels diferents esdeveniments que se celebren a la ciutat (música, arts, cinema, pensament, ciència, educació, etc.).
- Reforçar la **programació cultural** [30] amb l'objectiu de crear espais d'escriptura i oralitat, formar lectors i lectores crítics i transformar la lectura en experiència de vida.
- Promoure la lectura en l'àmbit digital i la cocreació de continguts en xarxa.
- Mantenir i reforçar el vincle amb els autors i les autores i tot el sector del llibre: editorials, llibreries de proximitat, etc.
- Promoure el paper de mediadors de l'equip humà de les biblioteques en projectes de digitalització, creació de continguts i accés.
- Reforçar el paper social de la biblioteca pública, com a espai relacional, equitatiu i segur, amb l'objectiu de fer front als reptes socials més urgents i lluitar contra l'aïllament i la bretxa digital.
- Reforçar les competències lectores, donar veu i garantir l'accés a la informació i al coneixement als sectors més vulnerables de la societat.

← 29

Les Biblioteques de Barcelona són 40, tenen 1 milió de persones usuàries inscrites i reben més de 6,5 milions de visites anuals.

Fonts: Consorci de Biblioteques de Barcelona

← 30

Les Biblioteques de Barcelona van programar més de 3.000 activitats culturals l'any 2019 a les quals van assistir més de 100.000 persones.

Fonts: Consorci de Biblioteques de Barcelona

- Esdevenir un agent clau per a la cerca d'ocupació i el desenvolupament econòmic del territori a través del retorn directe i indirecte de la inversió.
- Impulsar la participació de la ciutadania en la definició dels serveis i els programes i dissenyar programes de caire comunitari des de la perspectiva dels drets culturals.

Línies d'acció

El Pla director 2030 s'està elaborant en el moment de la redacció d'aquest document. Tanmateix, ja es poden avançar algunes de les línies d'acció que s'hi desenvoluparan:

1. Dissenyar i desplegar un **programa de suport a la lectura als centres educatius** i de suport a les biblioteques escolars, d'acord amb el Consorci d'Educació de Barcelona, que permeti consolidar el paper de la lectura en l'educació reglada i l'aprenentatge dinàmic a través de l'experiència.
2. Impulsar **plans educatius i de formació** de cada biblioteca i també la cooperació i el suport als centres educatius del territori: ampliació dels seminaris de biblioteca pública i centres educatius, catàleg de serveis, sessions formatives per als centres educatius, cessió d'espais, etc.
3. Crear **espais d'aprenentatge** per a les famílies amb nadons fins als espais d'aprenentatge per a adults i gent gran, programes d'alfabetització digital, mediàtica i informacional, BiblioLab (espais *maker*) d'aprenentatge compartit i cocreació de continguts, l'accés a una col·lecció àmplia i actualitzada, l'oferta d'activitats i clubs de lectura, etc.
4. Dissenyar un **centre de recursos educatius** per a tota la ciutat vinculat a l'actual Servei de Documentació en Literatura Infantil i Juvenil (SDLIJ).
5. Impulsar **projectes culturals comunitaris** de proximitat des de la perspectiva educativa i cultural als territoris.
6. Desenvolupar el **Programa d'acció lectora** de la ciutat de Barcelona, d'acord amb l'Institut de Cultura de Barcelona. Aquest programa va més enllà de la biblioteca com a institució, i involucra tots els agents relacionats amb la lectura: el món educatiu, el món editorial, i en general tots els sectors vinculats amb les arts, la cultura i la ciència, i també els mitjans de comunicació.
7. Impulsar la programació d'**itineraris lectors** personals i col·lectius.
8. Impulsar les accions i els **serveis d'extensió bibliotecària** al territori i en espais no convencionals fora dels equipaments de les biblioteques (centres d'atenció sociosanitària, medi obert, festes, etc.).
9. Promoure l'adquisició de **coneixement científic i humanístic** a través de la programació d'accions formatives, reforçant les accions d'aprenentatge dinàmic i el programa BiblioLab (espais *maker*).
10. Impulsar una **plataforma virtual transmèdia i gratuïta per a la cocreació** de continguts digitals i d'accés als recursos digitals disponibles a les biblioteques.

11. Impulsar **projectes de col·laboració amb el teixit empresarial i cooperatiu**, i també amb l'àmbit acadèmic i científic per al desenvolupament de projectes d'innovació i millora amb retorn social al territori.

Agents articuladors municipals

Les accions són impulsades pel Consorci de Biblioteques de Barcelona, des dels seus serveis centrals i de cadascuna de les biblioteques i des de la Direcció de Programes Culturals de l'ICUB, d'acord amb la Diputació de Barcelona i els deu districtes de la ciutat.

**F. “Aquí es fa
cultura”:**

Pla de drets culturals de Barcelona

**comuniquem
els drets culturals**

La informació i la comunicació són dos àmbits destacats que posen en pràctica i substancien a escala de ciutat el marc de referència internacional sobre els drets culturals. El dret a una informació lliure i plural comprèn aspectes relacionats amb la recepció d'informació i la participació en la seva elaboració i difusió, així com el dret de rectificació davant la informació errònia i la llibertat d'opinió i d'expressió.

La comunicació i difusió del pla esdevé estratègica per donar a conèixer els drets culturals i les polítiques públiques que els han de garantir al conjunt de la ciutadania. La comunicació és cabdal per generar el debat i la reflexió necessària per avançar en el reconeixement dels drets culturals. Aquesta comunicació, però, s'ha de fer a partir de l'escolta activa de les diferents opinions i visions i instant la participació individual i col·lectiva.

Amb aquest esperit, s'inclou al Pla de drets culturals aquest apartat específic que recull l'estratègia de comunicació que l'acompanyarà en el seu desplegament i que permetrà no només difondre les mesures de govern i les accions que es desenvolupin, sinó generar debat i reflexió col·lectiva.

El pla "FEM CULTURA!" es comunicarà fent nostres les paraules de Montserrat Roig: "La cultura és l'opció més revolucionària a llarg termini".

Objectius de l'estratègia de comunicació

- Fer comprensible la noció de drets culturals i difondre el pla entre el conjunt de la ciutadania. Es posarà especial atenció a arribar a les persones allunyades dels debats i de la vida cultural, per poder avançar cap a una nova ciutadania cultural.
- Situar la comunicació com a eina transversal del conjunt de mesures i d'accions del pla per aconseguir, d'una banda, coherència comunicativa des de la perspectiva de drets culturals i, de l'altra, informar àmpliament de cadascuna de les mesures i donar-les a conèixer.
- Redescobrir el paper benèfic, íntim i necessari que la cultura exerceix en les vides de les persones, des d'una mirada àmplia: xarxa d'equipaments, programes de creació, cultura popular, indústries culturals, però també des de la pràctica quotidiana i personal.
- Situar Barcelona com a ciutat referent en l'impuls dels drets culturals de la seva ciutadania.

Accions que es desenvoluparan en el marc de l'estratègia comunicativa

- Dissenyar un pla estratègic de comunicació sota el lema "AQUÍ ES FA CULTURA", que actui com a detonant i generi vincle amb totes les persones, subjectes de drets culturals, buscant la complicitat de tots els agents culturals: sectors i teixit productiu, entitats i associacions, i agents interns de l'Administració.
- Planificar un marc estratègic de comunicació que, al servei de les diferents mesures i línies d'acció, permeti desplegar les diferents campanyes, compartir recursos i tingui marge per a l'evolució i adaptabilitat de necessitats específiques.
- Treballar en xarxa amb els agents articuladors municipals, amb el teixit cultural, entitats, institucions, cultura de base, iniciatives comunitàries,

etc. per sumar actius en el desplegament comunicatiu del Pla de drets culturals de Barcelona.

- Generar un espai web repositori des d'on es pugui trobar tota la informació sobre el pla i els drets culturals sistematitzada, que permeti fer el seguiment del desplegament del pla i consultar els documents que es generin, l'avaluació o altres informacions d'interès.
- Aplicar de manera activa en el disseny i implementació de la proposta comunicativa els principis i vectors que substancien el Pla de drets culturals.

G. Mapa d'àrees i àmbits municipals

Pla de drets culturals de Barcelona

La transversalitat del pla i del conjunt de mesures de govern que recull es desplegarà a través de diferents àrees i àmbits municipals.

L'**Institut de Cultura de Barcelona - ICUB** com a institut municipal dedicat a les polítiques culturals, que assumeix un paper central en la coordinació de programes i equipaments, així com en el suport a les entitats i els projectes culturals.

Els **grans equipaments i institucions culturals de Barcelona** són els principals actors culturals de la ciutat. Responen a un model de relació institucional entre l'Ajuntament de Barcelona basat en l'autonomia i la corresponsabilitat, i centrada bàsicament en el foment de l'accés de la ciutadania a les seves programacions. Els grans equipaments i institucions culturals de Barcelona treballaran amb una caixa d'eines compartida per democratitzar, descentralitzar i impulsar les seves activitats.

La Xarxa de **Biblioteques de Barcelona** i la **Xarxa de Centres Cívics** coordinen equipaments de proximitat que exemplifiquen les possibilitats de les administracions públiques per desenvolupar els drets culturals de la ciutadania, sobretot per la seva presència territorial, en els barris i districtes de la ciutat, així com pels serveis que ofereix.

Els objectius de l'**IMEB** i el **Consorci d'Educació** de Barcelona mantenen una estreta relació amb els objectius de les polítiques culturals de la ciutat, que ha estat reforçada per la mesura de govern aprovada l'any 2019 sobre aquest tema. L'adopció d'una política cultural basada en els drets culturals és una oportunitat per fer que aquesta relació sigui més estreta. La pandèmia de coronavirus ha tingut un fort impacte en el món de l'educació, i la sortida de la crisi pot també portar a una relació més estreta amb la participació en la vida cultural.

Per garantir els drets culturals de la ciutadania cal comptar amb la ciència i la seva capacitat transformadora quan es posa al servei de les persones. En aquest sentit, el desplegament del **Pla Barcelona Ciència 2020-2023** i la resta de programes del **Departament de Ciència i Universitats** han d'anar de bracet i alineats amb el desplegament del Pla de drets culturals.

L'Àrea de Participació de l'Ajuntament de Barcelona impulsa processos presencials i digitals per fomentar que tota la ciutadania estigui implicada en el projecte de ciutat. L'adopció d'una política cultural basada en els drets és una oportunitat per reforçar les relacions entre els processos participatius més formals i la vida cultural de la ciutat, sobretot en les poblacions més vulnerables i els col·lectius desfavorits.

L'àmbit de la promoció econòmica vinculada a la creativitat és també un element estratègic en l'impuls d'aquest pla a través de la **Regidoria d'Indústries Creatives** per afavorir i potenciar el trànsit entre les pràctiques culturals experimentals, formatives i amateurs i els nous models de professionalització i sostenibilitat econòmica.

L'Àrea d'Economia Social i Solidària de l'Ajuntament de Barcelona té l'objectiu d'enfortir totes les organitzacions que treballen per una economia de proximitat, propera a les persones i als ciutadans, i amb mecanismes de gestió basats en la solidaritat i el respecte als drets humans. Moltes organitzacions de l'àmbit de la cultura formen part de manera explícita de l'economia social i solidària.

Barcelona Activa treballa per generar més i millor treball i ocupació a la ciutat de Barcelona. En els darrers anys, el creixement de l'ocupació a Barcelona ha reposat en la fortalesa de la vida cultural a la ciutat, tant de manera induïda (per la relació entre cultura, ciutadania i model de ciutat), com indirecta (per la relació entre la cultura, el turisme, les indústries creatives o les tecnologies de la informació i la comunicació) o directa (els ocupats en els sectors culturals). L'impacte de la pandèmia de coronavirus en l'ocupació cultural de la ciutat obligarà a reforçar aquest vincle.

L'Àrea de Drets Socials de l'Ajuntament de Barcelona treballa per garantir la igualtat d'oportunitats de tots els habitants de Barcelona en els àmbits dels serveis socials i de la salut, amb una especial atenció a les poblacions més vulnerables i els col·lectius en risc d'exclusió. Algunes organitzacions de l'àmbit de la cultura treballen també amb aquestes poblacions i col·lectius, que cal reforçar per assegurar que totes les persones que habiten a Barcelona coneguin i exerceixin els seus drets culturals. En aquest sentit, l'impacte de la pandèmia de coronavirus també obligarà a reforçar aquest vincle.

La **Regidoria de Feminismes** de l'Ajuntament de Barcelona té com a objectiu lluitar contra qualsevol discriminació que tingui a veure amb el gènere. Aquesta lluita té diversos components culturals, com els imaginaris sobre els gèneres, les diferències en l'accés, la participació i la contribució a la vida cultural o les desigualtats salarials, temes que poden ser abordats d'una manera més explícita si les polítiques culturals estan basades en els drets.

La **Regidoria d'Urbanisme** de l'Ajuntament de Barcelona té com a objectiu garantir la qualitat dels espais públics de la ciutat, en totes les seves dimensions, així com treballar per l'accés a l'habitatge, que és un dret social de referència. La vida cultural de la ciutat reposa en bona part en la capacitat dels espais públics de facilitar les expressions culturals. També en aquest cas, la resposta a la pandèmia de coronavirus, i sobretot les oportunitats que emergeixen per ampliar, renovar o significar els espais públics, obligarà a reforçar aquest vincle.

El **Pla de Barris de Barcelona** està treballant en els territoris de la ciutat que tenen més dificultats, i on la qualitat de vida dels seus habitants és més difícil, en totes les dimensions: econòmica, social, ambiental, cultural i urbanística. La dimensió cultural del Pla de Barris es pot veure reforçada per aquesta mesura de govern, en la mesura que l'accés, la participació i la contribució a la vida cultural s'ha de garantir en tots els barris de la ciutat.

La televisió pública de Barcelona, **Betevé**, desenvolupa un paper fonamental com a emissor de continguts. Una política cultural basada en els drets culturals pot ser una oportunitat per acostar Betevé als productors culturals de la ciutat, especialment els que realitzen el seu treball als barris i els que relacionen la cultura amb l'educació i la inclusió, i també per consolidar Betevé com a element identificador de la ciutadania amb la seva ciutat.

La **Regidoria de Turisme** treballa per gestionar la creixent importància del turisme a la ciutat, importància que reposa en bona part en la qualitat de la vida cultural de Barcelona, tant pel que fa als grans equipaments culturals com als projectes de base territorial i, en general, a la relació estreta que hi ha a Barcelona entre espais públics, cultura, ciutadania i model de ciutat. Adoptar una política basada en els drets culturals és una oportunitat per assegurar drets i obligaci-

ons dels turistes i visitants, així com per reforçar mecanismes de gestió turística respectuosa amb la vida cultural de la ciutat. El fort impacte rebut pel turisme a Barcelona arran de la pandèmia del coronavirus i el fet que el món de la cultura és identificat com un dels protagonistes de la sortida de la crisi, han de portar a una relació més estreta entre aquests dos àmbits.

La descentralització cultural passa indefectiblement per la coordinació i articulació administrativa municipal a través dels seus òrgans de govern territorial. Per tant, una territorialització ambiciosa de les noves polítiques culturals de la ciutat haurà d'incorporar, tant en el disseny de les accions com en l'estratègia executiva, el conjunt de **districtes de Barcelona** amb la voluntat de reconèixer els drets culturals en el conjunt de barris de la ciutat.

El **Consell de Cultura de Barcelona** és un instrument per contribuir al desenvolupament cultural de Barcelona. És un espai de diàleg entre el Govern de la ciutat, els diversos sectors de la cultura i persones de reconeguda vàlua en l'àmbit de la cultura i les arts. El Consell s'articula com a òrgan de participació i incideix en la manera de fer polítiques culturals, en com es defineixen i posen en pràctica. En aquest sentit, cal que l'exigibilitat dels drets culturals esdevingui un nou repte del Consell.

Pla de drets culturals de Barcelona

H. Seguiment i avaluació.

En coherència amb el compromís de transparència i bon govern d'aquest Pla de drets culturals, la seva presentació també vol incloure un **principi de rendició de comptes en forma de sistema d'avaluació i seguiment**.

Tot i així, atesa l'heterogeneïtat de plantejaments, objectius, abast i recursos de les diferents mesures, aquest sistema serà una suma de les mirades parcials que es puguin tenir a partir del desplegament de cada mesura. De fet, **cada una d'elles incorporarà un sistema propi de seguiment i avaluació sobre el seu desplegament i funcionament**. L'equip de referència de cada mesura es fa responsable d'anar fent aquest seguiment i donar-ne comptes públics amb la periodicitat que més escaigui.

Atenent, a la vegada, el principi de rigor i eficiència, cada una de les mesures incloses en el pla s'ha de marcar objectius avaluable concrets i que es puguin mesurar quantitativament o qualitativament. En cada cas, doncs, **caldrà determinar quins indicadors es crearan, fer-ne una definició concreta i establir la metodologia segons la qual es construïran**.

No obstant això, i entenent que cada una d'elles forma part d'un marc d'impuls dels drets culturals compartit, s'establirà un espai de diàleg en el qual hi hagi una rendició de comptes comuna del funcionament de totes aquestes mesures i plans parcials. **Aquest espai de diàleg s'ha de construir en el marc del Consell de Cultura de Barcelona, com a espai comú de deliberació de les polítiques culturals entre l'Ajuntament i el teixit cultural de la ciutat**. La lectura i revisió d'aquest seguiment permetrà anar dibuixant una perspectiva coral sobre l'evolució de l'exercici dels drets culturals, a partir de la garantia i l'impuls que l'Ajuntament li vol donar. Aquesta perspectiva es podria entendre com un embrió d'un sistema d'informació que es podria acabar establint com a **observatori dels drets culturals**.

Aquest sistema d'informació comporta l'elaboració d'un **informe de seguiment de cada una de les mesures incloses en aquest pla cada any**. Un cop s'aprovi cada mesura concreta, s'iniciarà un procés de treball amb els seus agents articuladors per dissenyar els indicadors que s'elaboraran per realitzar aquests informes.

Aquest sistema ha de tenir l'ambició d'anar incloent tots aquells projectes i programes que es promocionen des de l'Ajuntament amb clau de reforç i impuls dels drets culturals, començant per la repetició en un període no superior als cinc anys —en tres, òptimament— de l'Enquesta de participació i necessitats culturals elaborada pel Gabinet Tècnic de l'ICUB com a principal instrument de monitoratge i anàlisi de la situació de l'accés i la participació ciutadana a la cultura de Barcelona.

Però no només això; caldrà obrir diàleg amb totes les administracions i institucions culturals que tenen interès a monitorar l'activitat cultural sota un prisma del valor públic i fer-ne seguiment. És a partir d'aquest diàleg que es podrà anar caminant cap a un òrgan col·legiat d'observació, en el qual totes les administracions participin a partir de línies estratègiques compartides i consensuades.

Per tant, a partir de la publicació d'aquest pla de drets també s'està assumint un compromís per intentar facilitar una presa de decisions que permetin **endreçar els sistemes d'informació que aportin dades rellevants sobre l'evolució i observació dels drets culturals a la ciutat**.

I. Calendari i pressupost

Pla de drets culturals de Barcelona

Aquest és el calendari previst per a la presentació de les diferents mesures incloses en aquest Pla.

	2021											2022										
	A	M	J	J	A	S	O	N	D	G	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D	
Presentació del Pla	■																					
Cultura als barris i acció comunitària			■																			
Cultura de base i sectors							■															
Cultures populars						■																
Cultura i educació									■													
Cultura feminista										■												
Cultura i espai públic											■											
Cultura i drets digitals															■							
Museus de ciutat												■										
Biblioteques de Barcelona (Pla director 2030)								■														

Tal com s'ha explicat anteriorment, la intenció d'aquest pla és impulsar una política cultural fonamentada en els drets culturals. Per aconseguir-ho, cal, d'una banda, reorientar les polítiques i els programes culturals que ja es desenvolupen amb la mirada dels drets culturals i, de l'altra, impulsar nova activitat en aquells àmbits que sigui necessari reforçar-los.

A l'hora d'afrontar la gestió del conjunt d'accions —siguin una reorientació d'activitat o noves línies d'implementació—, l'ICUB i el conjunt de l'Ajuntament de Barcelona tenen el potencial de recursos que li són propis ja siguin humans, econòmics, patrimonials o tecnològics. L'aprovació d'aquest pla influirà en la gestió de tots ells, implicant noves maneres de fer, d'organitzar, dissenyar i produir les polítiques culturals de la ciutat.

En aquest sentit, per entendre més bé la mobilització de recursos que implica aquesta proposta estratègica i executiva, cal explicitar quins són els recursos econòmics que es posen a disposició dels objectius plantejats i com es distribueixen.

Tot i que la presentació de cada mesura inclourà el seu corresponent pressupost, els recursos econòmics previstos per al desplegament de les mesures anunciades sumen prop de 69 milions d'euros en tres anys (del 2021 fins al 2023). Aquest pressupost es classifica en tres tipus de despesa diferent: la implementació estratègica extraordinària del pla, la implementació estratègica ordinària i la inversió.

El pressupost per a l'aplicació estratègica extraordinària del pla són els recursos destinats a actuacions especialment vinculades a aquest, ja sigui per la seva dinamització i coordinació general com pel disseny, l'exercici de contrast en grups de treball específics per a mesures que necessiten encara concreció, o per desplegar l'aplicació d'algunes de les mesures. Així mateix, el pressupost extraordinari també inclou una partida per a la comunicació i sensibilització sobre la política de drets culturals.

Un exemple d'aplicació estratègica extraordinària pel desplegament d'activitat directament vinculada al pla és el programa de Baixos de Protecció Oficial, que forma part de la mesura "Cultura de base i sectors culturals" i que prové del Pla de Barris.

El **pressupost per a l'aplicació estratègica ordinària** inclou els recursos aportats per al desenvolupament de les diferents línies impulsades per l'ICUB que ja estan en marxa —i en alguns casos de l'Àrea de Cultura, Educació, Ciència i Comunitats—. Com s'ha dit, aquestes línies s'inclouen al pla per aplicar la perspectiva dels drets culturals. No inclou les despeses d'estructura de la institució ni dels diferents equipaments que gestiona la institució.

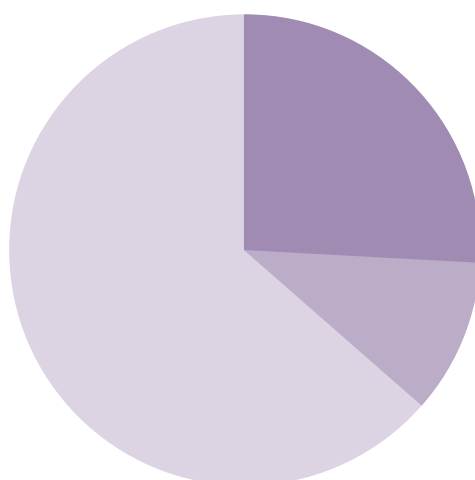
Entre aquests programes hi ha la Xarxa de Centres Cívics i el Districte Cultural, En Residència, Cultura Viva, l'Arnau Itinerant, la Línia Cultural Rambla, la Xarxa de Fàbriques de Creació, el Canòdrom, l'impuls de cultures populars, però també activitats i esdeveniments com la Mercè, les biennals de Pensament i Ciència, el Barcelona Ciutat Literària i les diferents convocatòries de subvencions promogudes per l'ICUB.

Un exemple clar d'aquesta reformulació amb mirada de drets culturals d'activitats ordinàries de l'ICUB és el desplegament per tota la ciutat d'actes culturals inclosos en el programa de la celebració de les Festes de la Mercè.

El **pressupost d'inversió** indica els recursos destinats a millorar, adquirir o rehabilitar els equipaments o espais a la ciutat per adequar-los a la pràctica cultural que té en compte l'exercici dels drets culturals. Són canvis o millores substancials en les infraestructures destinades a la cultura que s'executen amb obres, rehabilitacions o adquisició d'equipament tècnic i tecnològic que facilitin el desplegament del pla en l'aspecte físic però també pel que fa a dinàmiques i processos. En aquest sentit, s'inclou la inversió al Canòdrom, la Casa de l'Aigua, el Museu Verdaguer, la casa i els jardins Muñoz Ramonet, La Escocesa i la Fabra i Coats.

PRESSUPOST PLA DE DRETS CULTURALS

Pressupost per a
l'aplicació estratègica
(ordinari)
42.539.054 €
62%

Pressupost per a
l'aplicació
estratègica
(extraordinari)
17.197.980 €
25%

Pressupost inversió
9.050.386 €
13%

Total pressupost Pla de drets culturals
68.787.419,83 €

ANNEX. PARTICIPANTS DEL TEIXIT CULTURAL

Llista d'entitats, organitzacions, empreses i estructures de segon grau del teixit cultural, social i econòmic amb les quals s'ha col·laborat durant el procés d'elaboració d'aquest pla.

Acadèmia Catalana de la Música
Alterevents
Arpilleres del Congrés Indians
Artibarrí, comunitats creatives per al canvi social
Asociación de Promotores Musicales (APM)
Associació A Bao A Qu
Associació Càmeres i Acció
Associació Carabutsi
Associació Catalana d'Empreses de Lleure, l'Educació i la Cultura (ACELLEC)
Associació Catalana d'Escoles de Música (ACEM)
Associació Coordinadora d'Entitats de Bestiari de Barcelona
Associació d'Empreses Teatral de Catalunya (AETCA)
Associació de Comissions de Festes de Carrer Poblenou
Associació de Festes de la Plaça Nova. Comissió de Festes de Sant Roc de Barcelona
Associació de Festes Teixonera – Mas Falcó - Penitents
Associació de Músics de Jazz i Música Moderna de Catalunya (AMJMMC)
Associació de Professionals de la Dansa de Catalunya
Associació de Professionals de la Gestió Cultural de Catalunya (APGCC)
Associació de Sales de Concert de Catalunya (ASACC)
Associació Difusor
Associació ElParlante
Associació Escoles de Música d'Iniciativa Privada de Catalunya (EMIPAC)
Associació Expansió Xarxa Oberta / Comunitat guifi.net
Associació Fora de Quadre
Associació Professional de Representants, Promotors i Mànagers de Catalunya (ARC)
Ateneu de Memòria Popular
Ateneu L'Harmonia
Ateneu Popular 9 Barris
Basketbeat
BitLab SCCL
Casal de Gent Gran de la Barceloneta
Col·lectiu de músics del carrer
Colla del Drac del Poblenou
Consell d'Associacions de Barcelona
Cooperativa Quepo
Coòpolis / Ateneu Cooperatiu de Barcelona
Coordinadora d'Entitats de la Sagrada Família
Coordinadora de Geganters de Barcelona
Coordinadora de Trabucaires de Catalunya
Cultura de Base
Cultura en Vivo
CulturaCoop
Digital Commons (Dimmons). Universitat Oberta de Catalunya
El Col·lectiu de Companyies
El Cruïlla
El Gran Teatre del Liceu
El Triangle Contracultural

Escola d'Art i Disseny La Massana
Eurecat, Centre Tecnològic de Catalunya
Experimentem amb l'Art
Federació Catalana d'Entitats Corals (FCEC)
Federació d'Associacions de Pares d'Alumnes de Catalunya (FAPAC)
Federació d'Associacions, Entitats i Comissions d'Hostafrancs
Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya
Federació dels Tres Tombs de Sant Antoni de Barcelona
Festival Barcelona Obertura
Festival de les Arts Comunitàries de Catalunya (FAACCC)
Festival Inèdit
Festival Mira
Festival Sónar
Fira Literal
Fundació Jaume Bofill
Fundació Miró
Fundació Privada Taller de Músics
Fundació Teatre Lliure
Fundació Vozes
Grup Enderrock
ICC Consultors
Indigestió
Koiton Club SCCL
Kop de Mà SCCL
La Ciutat Invisible SCCL
La Fàbric@ SCCL
La Fundició
La Hidra SCCL
La Taula SCCL
La Tremenda SCCL
LaMosca.tv
Llobregat Block Party
Makea tu vida
Músics de Girona SCCL (MUSICAT)
Neokinok.tv
Nus Teatre Social
Plataforma #CrememBCN de Fogueres
Plataforma #NoCallarem
Plataforma Assembleària d'Artistes de Catalunya (PAAC)
Plataforma de Festes Majors de Barcelona
Primavera Sound
Quesoni SCCL
Romano Silklovne
Straddle 3
Taula Comunitària del Rec Comtal
Teleduca, educació i comunicació
The Good Good
Tot Raval
Transductores
Trànsit projectes
Unión Romaní
Xamfrà: Centre de Música i Escena del Raval
Xarxa d'Economia Solidària de Catalunya (XES)
300.000 Km/s

barcelona.cat/barcelonacultura/ca/icub